

Управління культури та охорони культурної спадщини
Черкаської обласної державної адміністрації

Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова
бібліотека імені Тараса Шевченка»
Черкаської обласної ради

БЕЗМЕЖНО МУЖНІ ТА СИЛЬНІ ДУХОМ: ЧЕРКАЩАНИ НА ЗАХИСТІ УКРАЇНИ

Бібліографічний покажчик

Черкаси 2023

УДК 016:[908:355.1](477.46)

Укладачка

Н. В. Адешелідзе

Редакторка

О. І. Дяглюк

Б 39 Безмежно мужні та сильні духом: черкащани на захисті України : бібліогр. покажч. / Упр. культури та охорони культур. спадщини Черкас. облдержадмін., Комун. закл. «Обл. універс. наук. б-ка ім. Тараса Шевченка» Черкас. облради ; [уклад. Н. В. Адешелідзе ; ред. О. І. Дяглюк]. – Черкаси : ОУНБ ім. Тараса Шевченка, 2023. – 56 с.

Бібліографічний покажчик присвячено мужнім захисникам із Черкащини, які з перших днів російсько-української війни стали на захист своєї країни, а також тим, хто віддав своє життя за нашу незалежність та свободу.

Видання рекомендоване викладачам, учителям, студентам, широкому загалу користувачів.

УДК 016:[908:355.1](477.46)

©Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова бібліотека імені Тараса Шевченка», 2023

Від укладача

Із початку агресії росії проти України, яка розпочалася ще вісім років тому окупацією Криму й частини територій Луганської та Донецької областей, ми боремося за збереження державності та територіальної цілісності.

Черкащани з перших днів російсько-української війни 2014 року стали на захист своєї Батьківщини.

Підготовлений Черкаською обласною універсальною науковою бібліотекою імені Тараса Шевченка бібліографічний посібник **«Безмежно мужні та сильні духом: черкащани на захисті України»** має на меті представити широкому читацькому загалу опубліковані матеріали, присвячені подвигу захисників із Черкащини, героїв війни, які боронять нашу країну від ворога, які віддали своє життя за незалежність держави.

Матеріал згруповано в чотирьох тематичних розділах:

- Черкащина в російсько-українській війні (2014–2023);
- Краяни на захисті України;
- Данина пам'яті Героїв;
- Героїчні будні волонтерів Черкащини.

Окремої уваги заслуговує другий розділ покажчика, у якому зібрані матеріали про черкащан – Героїв України, про жінок-військовослужбовців, про героїчні будні лікарів, військових капеланів.

Третій розділ присвячено вшануванню та увічненню пам'яті захисників України, іменами яких названі вулиці й парки по всій Черкащині, соціально-культурні об'єкти, урочисто відкриті меморіальні дошки на фасадах будівель, встановлено пам'ятники.

У четвертому розділі зібрано матеріали про волонтерський рух, що став проявом патріотичних і громадянських якостей жителів області.

Джерела в розділах розміщені за хронологією подій. Винятком є розділ «Краяни на захисті України», де бібліографічні записи розміщено за алфавітом прізвищ персоналій.

Бібліографічні записи частково анотовані. Добір матеріалу завершено у вересні 2023 року.

Довідково-пошуковий апарат складається з іменного покажчика, списку переглянутих і розписаних періодичних видань, змісту.

В іменному покажчику наведено прізвища авторів, упорядників, редакторів тощо. Позиції, що стосуються прізвищ осіб, котрим присвячено матеріали, наведено у круглих дужках.

Бібліографічний опис здійснено за чинними в Україні стандартами, в описах вживаються загальноприйняті скорочення слів. Описи мають наскрізну нумерацію.

Бібліографічний покажчик має довідково-інформаційний характер і стане корисним викладачам, учителям, краєзнавцям, студентам, учням, бібліотечним та музейним працівникам, широкому загалу користувачів.

Черкащина тримає стрій...

Ми всі чекали весну з її квітучими садами, теплими рясними дощами, ароматом першої соковитої трави... Та не сталося...

То був ранок, який змінив наше життя назавжди. І перші дні, тижні та місяці були найважчими. Ніхто з нас не був готовий до подібних жорстоких випробувань.

Повномасштабне російське вторгнення 24 лютого 2022 року змінило життя мільйонів українців, настали найважчі часи в історії нашої незалежності. Без оголошення війни – наступ російської армії на нашу державу з неба, по землі та з моря, ракетні удари по всій території країни. І хоча війна почалася ще вісім років тому окупацією Криму й частини територій Луганської та Донецької областей, але вже в перші години повномасштабного російського вторгнення весь народ об'єднався в боротьбі за Україну, у боротьбі за волю і життя. Українці й українки не впали у відчай, а попри всі труднощі воєнного часу, у міру своїх сил наближають Перемогу.

Черкащани із 2014 року брали активну участь у протидії російським загарбникам і збереженні територіальної цілісності України. За даними «Книги пам'яті полеглих за Україну», станом на 24 лютого 2021 року загинуло 4 370 українських військових, із них 191 воїн Черкащини не повернувся до рідних осель.

Ушанування та увічнення пам'яті черкащан-захисників суверенітету й територіальної цілісності України набуло суспільного звучання. Їхніми іменами названі вулиці й соціально-культурні об'єкти, встановлені пам'ятні знаки й меморіальні дошки.

Жодне ім'я не може бути забутим, кожен загиблий – це втрачена не лише для рідних, але і для всієї України, для кожного з нас. За кожною цифрою у статистиці стоять реальні люди: зі своїми перемогами і труднощами, зі своїми мріями, планами, із десятками рідних і близьких, у серці яких назавжди залишиться біль.

Проявом патріотичних і громадянських якостей черкащан стала активна участь у допомозі Збройним Силам України, підрозділам територіальної оборони та людям, які постраждали від агресії. Від перших днів повномасштабного вторгнення Черкащина мобілізувала зусилля і робила все, що можливо. У нас прихистили переселенців, звідси їхали на фронт добровольці, тут формували гуманітарну допомогу й відправляли в постраждалі області, у територіальних громадах розгорнувся збір продуктів харчування, меди-

каментів та предметів першої необхідності для військових та тероборони, повсюдно жителі краю приєдналися до приготування їжі для захисників, в'язання маскувальних сіток, рятували і тварин, сюди переїжджали підприємства, тут переробляють старі акумулятори на павербанки для ЗСУ, а ще роблять окопні свічки, ремонтують безпілотники для військових, лікують захисників, тут навчаються діти переселенців...

Область, як і вся Україна, зазнала обстрілів. Найбільше пошкоджено об'єктів у Золотоніському, Уманському та Черкаському районах. Це переважно об'єкти цивільної інфраструктури: школи, садочки, соціальні заклади, сільськогосподарські об'єкти. На Черкащині зруйновано 14 шкіл, одну лікарню та 11 тис. кв. м житлової площі. Удари були спрямовані на критичну інфраструктуру, але серед уражених об'єктів таких найменше.

Допоки ЗСУ боронять нас від росіян-окупантів на передовій, Черкащина намагається тримати економічний, аграрний, медичний та освітній фронти.

Наша область долучається до відбудови Херсонщини, зокрема, у Високопільській територіальній громаді, яка розташована на півночі області. Це три села: Новопетрівка, Миколаївка і Іванівка. Відновлено один соціальний об'єкт – школа в Іванівці.

Усі сфери життя Черкащини, незважаючи на складні умови воєнного часу, функціонують ритмічно. Черкащани живуть і працюють з непохитною вірою в Перемогу над ворогом, роблять для цього все можливе.

За матеріалами з відкритих джерел інтернету

ЧЕРКАЩИНА В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ (2014–2023)

1. Бриченко, А. Рік 2014-й / Анатолій Бриченко. – Черкаси : Вертикаль, 2015. – 163 с. : іл.

2. Слабошпицький, М. Ф. Велика війна, 2014... : Україна: виклики, події, матеріали / Михайло Слабошпицький ; [голов. ред. П. Щириця]. – Київ : Ярославів Вал, 2015. – 313 с. : іл.

Ця книжка про війну й суспільство, про наші надії та розчарування. Війна – це не тільки переоцінка цінностей. Це й нові дійові особи на арені подій, як, наприклад, легендарна волонтерка з Черкас Оксана Циганок, якій можуть серед ночі зателефонувати бійці, щоб або попрохати приїхати, аби вивезти поранених, або доставити дефіцитні на передовій медичні засоби. Однак вона не вважає те чимось винятковим – війна...

3. Цитати Сходу : зб. спогадів, 2014 – 2015 / [упоряд. С. Могилко]. – Черкаси : Третяков О. М., 2015. – 176 с.

Це реальні історії, думки, переживання очевидців війни на Донбасі, від бійців та військових журналістів, від волонтерів та переселенців.

4. Новак, А. Черкаські студенти воюють в АТО, а у відпустці складають іспити / Анна Новак // Черкаський край. – 2015. – 23 січ. (№ 6). – С. 4 : фот.

Розповідь про шлях студентів Навчально-наукового інституту історії та філософії Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького на буремний український Схід для участі в АТО.

5. Макєєв, В. 100 днів полону, або Позивний «911» / Валерій Макєєв. – Вид. 2-ге, доповн. – Черкаси : Олександр Третяков, 2015. – 188 с. : іл.

Книга-сповідь волонтера, який пройшов воєнний схід України й опинився за ґратами в підвалі, де не діють жодні закони і правила. Жорстокі ополченці, російські десантники, психологічні допити, приниження, катування – мало хто після цього виживає. Автор книги вижив і... написав про це. Дискусійно, нетипово, але чесно.

6. Лінія фронту Канів : хроніка подій : як служать в АТО наші земляки : на основі публ. канів. газети «Дніпрова Зірка». Ч. 1

/ збір, упоряд. тексту М. Гламаздіна. – Канів : Канів. Прес-Група, 2016. – 87 с., іл. – (Воєнна бібліотека газети «Дніпрова Зірка»).

Книга складена з публікацій у газеті «Дніпрова Зірка», що друкувалися на її сторінках впродовж двох років – із березня 2014 р. до березня 2016 р. Це своєрідна хроніка війни на Сході за участі канівчан – вчорашніх хліборобів, будівельників, учителів, лікарів, службовців та підприємців, які залишили мирне життя і зупинили агресора, звільнили від окупантів частину українських міст та сіл.

7. Пам'ять серця : зб. інформ. та фотоматеріалів / [упоряд. Маліщук Л. М.]. – Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2017. – 316 с. : іл.

Збірка присвячена військовослужбовцям, що загинули під час проведення антитерористичної операції.

8. Сміливі зі Сміли / [упоряд. Л. І. Скороход, Ю. М. Харченко, Л. Д. Гур'єва]. – Сміла, 2017. – 248 с. : іл. – (Бібліотека газети «Сміла»).

До книги ввійшли статті, нариси, повідомлення журналістів та дописувачів, які протягом останніх років постійно друкувалися в газеті «Сміла». Це видання про людей, які вже в історії, оскільки віддали за нашу свободу вибору найдорожче – своє життя, про тих, хто захищав цей вибір зі зброєю в руках, про тих, хто не стомлюється допомагати захисникам.

9. Джулай, Л. Життя на лінії вогню / Людмила Джулай. – Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2021. – 338 с. : іл.

Ця книга про добровольців, які йшли на фронт, щоб закрити нас собою від куль, про волонтерів, які теж здійснюють подвиг, про капеланів, співаків і поетів, які підтримують дух воїнів, про силу мистецтва, що стоїть на захисті всього українського. А ще ця книга про рідних, які чекають з війни своїх синів і доньок, батьків, коханих, вимолюючи їх повернення. І про тих, хто вже ніколи не прийде додому з того пекла...

10. Мельниченко, В. Російсько-українська війна // Мельниченко В. Моя Черкащина : історія рідного краю від найдавніших часів до сучасності : навч.-метод. посіб. – Черкаси, 2023. – С. 335–343.

11. Табурець, І. Черкащина тримає стрій, – начальник ОВА Ігор Табурець : [область в умовах повномасштабної війни :

відеоінтерв'ю] // Нова молодь Черкащини. – 2022. – 3 серп. (№ 31). – С. 2 : фот.

12. Ракетні удари по цивільним об'єктам Черкащини : розпочато розслідування : [Чигирин. ТГ Черкас р-ну] // Черкаський край. – 2022. – 20 лип. (№ 27). – С. 1 : фот.

13. Лісова, Л. Релокація підприємств – відновлення економічного потенціалу країни : на Черкащину з гарячих точок уже переїхало два десятки виробництв / Лідія Лісова // Голос України. – 2022. – 6 серп. – (№ 161). – С. 1, 4.

14. Кирей, Р. Щоб зберегти життя : на Черкащині облаштовують укриття та створюють безпечні умови діяльності / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2023. – 3 трав. (№ 88). – С. 5 : фот.

15. Кирей, Р. Уманську трагедію не дамо повторити : рятувально-пошукова операція тривала в Умані 35 годин : [масована повітряна атака рос. ракет на місто 28 квіт. 2023 р.] / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2023. – 2 трав. (№ 87). – С. 2 : фот.

16. Нікітенко, Л. Жили, раділи... Шестеро дітей з Умані вбила росія, коли вони спали у власних квартирах : [під час масованої ракетної атаки 28 квіт. 2023 р.] / Людмила Нікітенко // Україна молода. – 2023. – 3 трав. (№ 18). – С. 3 : фот.

17. Мінська, О. Чигиринщина в боротьбі проти російської агресії / Оксана Мінська // Персоналістичний вимір історії Черкащини : матеріали Другої регіон. іст.-краєзнавчої конф. ...(Черкаси, 15 берез. 2023 р.) / Черкас. держ. технол. ун-т, Нац. спілка краєзнавців України [та ін.] ; [упоряд. В. М. Лазуренко та ін.]. – Черкаси, 2023. – С. 63–71. – Бібліогр.: с. 70–71.

КРАЯНИ – НА ЗАХИСТІ УКРАЇНИ

Черкаські воїни – Герої України

Кизило Андрій Олександрович
(військовик, майор)

Герой України (2017, посмертно)

18. Про присвоєння А. Кизилу звання Герой України [Електронний ресурс] : указ Президента України від 1 лют. 2017 р. № 21. – Режим доступу: president.gov.ua/documents/212017-21138 (дата звернення: 03. 07. 2023). – Назва з екрана.

Народився Герой України Андрій Кизило 2 травня 1993 року в м. Умань. Походив із династії військовослужбовців, тому з дитинства мріяв продовжити справу роду. 2008 року, після закінчення 9-го класу Уманської міської гімназії № 2, вступив до Київського військового ліцею імені Івана Богуна. Згодом навчався в Національній академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, а після її закінчення у травні 2014 року зарахований до складу 72-ї окремої механізованої бригади. Загинув Андрій Кизило 29 січня 2017 року під час бою з російськими окупантами в районі міста Авдіївка.

***

19. Президент присвоїв звання Героя України Андрію Кизилу (посмертно) // Трибуна хлібороба. – 2017. – 9 лют. (№ 6). – С. 1.

20. Останній бій 23-річного капітана : [Андрія Кизила, Героя України (посмертно)] // Нова молодь Черкащини. – 2017. – 8 лют. (№ 6). – С. 6 : фот.

21. Радбез ООН вразили очі загиблого уманського героя [Андрія Кизило] // Нова молодь Черкащини. – 2017. – 8 лют. (№ 6). – С. 6 : фот.

22. Коваленко, С. Андрій Кизило : навіки у списках особового складу! / Сергій Коваленко // Голос України. – 2023. – 2 трав. (№ 87). – С. 3 : фот.

23. Синове орлине серце // Уманська зоря. – 2020. – 31 січ. (№ 4). – С. 4 : фот.

Спогади батьків Олександра Миколайовича й Оксани Борисівни Кизило про сина – Героя України Андрія Кизила, який загинув 2017 року на Донбасі.

24. Відкрили меморіальну дошку Герою України Андрію Кизилу : [на фасаді Уманської міської гімназії № 2] // Нова Доба. – 2017. – 19 жовт. (№ 42). – С. 5 : фот.

25. Кизило Андрій Олександрович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. – Режим доступу: <https://wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 18. 07. 2023). – Назва з екрана.

Куратченко Михайло Віталійович
(полковник Національної поліції України)
Герой України (2022, посмертно)

26. Про присвоєння М. Куратченку звання Герой України [посмертно] [Електронний ресурс] : указ Президента України від 8 груд 2022 р. № 848. – Режим доступу: president.gov.ua/documents/8482022-45217 (дата звернення: 20. 08. 2023). – Назва з екрана.

Йому було 43... Михайло Куратченко загинув на полі бою. У щойно звільненій Херсонській області. Молодий, енергійний, спокійний. Людина слова й людина, яка не боялася іти вперед. Працював начальником слідства в Дніпропетровській області, а з лютого 2020 року очолив Головне управління Національної поліції в Черкаській області.

***

27. Загиблий начальник поліції Черкащини – посмертно Герой України з орденом «Золота Зірка» [Електронний ресурс] // Черкаси LIVE. – Режим доступу: cherkasy.live/zahybl... (дата звернення: 18. 07. 2023). – Назва з екрана.

28. Куратченко: як загинув і ким був головний поліцейський Черкащини [Електронний ресурс] // Вікка. – Режим доступу: <https://www.vikka.ua> (дата звернення: 18. 07. 2023). – Назва з екрана.

29. Куратченко Михайло Віталійович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 18. 07. 2023). – Назва з екрана.

Кучерявий Віталій Вікторович
(начальник відділу прикордонної служби)
Герой України (2022, посмертно)

30. Про присвоєння звання Герой України [Електронний ресурс] : [Кучерявому Віталію Вікторовичу – полковнику (посмертно)] : указ Президента України від 17 квіт. 2022 р. № 252. – Режим доступу: [president.gov.ua/documents/2522022-42153](https://www.president.gov.ua/documents/2522022-42153) (дата звернення: 18. 07. 2023). – Назва з екрана.

Народився 7 серпня 1989 року в с. Водяне Шполянського району. Закінчив Національну академію Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького. Був начальником відділу КПВВ «Щастя» Луганського прикордонного загону. 13 березня 2022 року Віталій Кучерявий загинув під час бою від артилерійського снаряду. У жовтні 2022 року на фасаді Водянського ліцею встановлено меморіальну дошку.

***

31. Кучерявий Віталій Вікторович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki (дата звернення: 18. 07. 2023). – Назва з екрана.

32. Карбунар, Н. Віталій Кучерявий. Історія прикордонника, який бився за Щастя [Електронний ресурс] / Надія Карбунар // Главком. – 2022. – 31 серпня. – Режим доступу: glavcom.ua/country/society (дата звернення: 18.07.2023). – Назва з екрана.

Лазаренко Ростислав Павлович
(льотчик-штурмовик)
Герой України (2023)

33. Про присвоєння Р. Лазаренку звання Герой України [Електронний ресурс] : указ Президента України від 4 серп. 2023 р. № 476. –

Режим доступу: president.gov.ua/documents/4762023-47737 (дата звернення: 18.08.2023). – Назва з екрана.

У День повітряних сил ЗСУ Президент Володимир Зеленський присвоїв звання Героя України Ростиславу Лазаренку з Умані, підполковнику, льотчику-штурмовику, який здійснив понад 382 бойові польоти.

***

34. Уманчанин став Героєм України – здійснив сотні бойових вильотів // Черкаський край. – 2023. – 16 серп. (№ 33). – С. 1.

35. Ас-штурмовик вмів робити чудові «фесрверки» з колон російської техніки... // Козацький край. – 2023. – Серп. (№ 7). – С. 3 : фот.

36. Лазаренко Ростислав Павлович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. – Режим доступу: [uk.wikipedia.org/wiki](https://uk.wikipedia.org/wiki/Ростислав_Павлович_Лазаренко) (дата звернення: 14.09.2023). – Назва з екрана.

**Лисенко Євген Вадимович
(військовий льотчик)
Герой України (2023, посмертно)**

37. Про присвоєння Є. Лисенку звання Герой України [Електронний ресурс] : указ Президента України від 8 лип. 2023 р. № 392/2023. – Режим доступу: president.gov.ua/documents/3922023-47393 (дата звернення: 20.08.2023). – Назва з екрана.

Військовий льотчик Євген Лисенко, який, взявши на себе удар, врятував Житомир і ще кілька населених пунктів від обстрілів із повітря. Загинув 9 березня 2022 року. Похований у с. Ротмістрівка.

***

38. Льотчику з Черкащини присвоїли звання Героя України // Вечірні Черкаси. – 2023. – 12 лип. (№ 28). – С. 10.

39. Врятував Житомир і мінімум два села: історія загиблого льотчика з Черкащини // Вечірні Черкаси. – 2022. – 8 черв. (№ 23). – С. 10 : фот.

40. Іщук, І. Льотчик із Черкащини загинув у повітряному бою під Житомиром / Інна Іщук // Погляд часу. – 2022. – 16 берез. (№ 10/11). – С. 11 : фот.

41. Кирей, Р. Він міг катапультиватися / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2022. – 19 жовт. (№ 224). – С. 6.

42. Нікітенко, Л. Не катапультивався, відвів літак / Людмила Нікітенко // Україна молода. – 2023. – 12 лип. (№ 28). – С. 2 : фот.

43. Лицей на Черкащині носитиме ім'я полеглого Героя України : [на честь Євгена Лисенка названо КЗ «Ротмістрівський лицей Ротмістрівської сільської ради» у Черкас. р-ні] // Вечірні Черкаси. – 2023. – 26 лип. (№ 30). – С. 10.

44. Лисенко Євген Вадимович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki (дата звернення: 14. 08. 2023). – Назва з екрана.

Михайлюк Юрій Володимирович
(військовик, капітан)
Герой України (2022)

45. Про присвоєння звання Герой України [Електронний ресурс] : указ Президента України від 26 берез. 2022 р. № 179. – Режим доступу: president.gov.ua/documents/1792022-41865 (дата звернення: 03.07.2023). – Назва з екрана.

Надзвичайно досвідчений, виважений і мудрий, кмітливий і беручий, відкритий і завзятий офіцер Юрій Михайлюк, 33-річний командир бригади з Лисянщини, якому присвоєно звання Герой України.

***

46. Щербатюк, О. Безперервно командував боєм дванадцять годин / Олександр Щербатюк, Лідія Лісова // Голос України. – 2022. – 27 лип. (№ 153). – С. 8 : фот.

47. Щербатюк, О. Першим Героєм України на Лисянщині став капітан Юрій Михайлюк [Електронний ресурс] / Олександр

Щербатюк // Вісті Черкащини. – Режим доступу: viche.ck.ua... (дата звернення: 03.07.2023). – Назва з екрана.

48. Михайлюк Юрій Володимирович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki (дата звернення: 19.07.2023). – Назва з екрана.

Момот Ігор Федорович
(генерал-майор)
Герой України (2019, посмертно)

49. Про присвоєння І. Момоту звання Герой України [Електронний ресурс] : указ Президента України від 29 квіт. 2019 р. № 176. – Режим доступу: president.gov.ua/documents/1762019-26674 (дата звернення: 03.07.2023). – Назва з екрана.

Ігор Момот народився 18 серпня 1965 року в родині військовослужбовця. Беручи приклад із батька, ще з дитинства мріяв стати захисником Батьківщини. Після закінчення військового училища проходив службу в різних підрозділах прикордонного округу. Із червня 1992 року служив у Державній прикордонній службі України.

До липня 2014 року полковник Ігор Момот очолював Оршанецький навчальний центр підготовки молодших спеціалістів Державної прикордонної служби України. Із перших днів загострення ситуації на сході України Ігор Федорович брав участь в організації охорони та оборони східної ділянки держкордону. Загинув 11 липня 2014 року внаслідок удару російської реактивної артилерії під Зеленопіллям.

***

50. Загиблому в АТО генерал-майору Ігорю Момоту присвоєно звання Героя України // Акцент. – 2019. – 8 мая (№ 19). – С. 6.

51. Кравець, А. Генерал Момот: наш міф / Андрій Кравець. – Черкаси : О. Третяков, 2016. – 96 с.

Герой цієї книги був справжнім Героєм у житті. Він вижив у багатьох боях і сутичках далеко від рідної землі, а поліг, за-

хищаючи рубежі Батьківщини. Любитель історії, легенд і міфів після загибелі сам став справжньою легендою незалежної України...

52. Кирей, Р. Легендарний генерал: яким він був : [Ігор Федорович Момот] / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2015. – 9 жовт. (№ 188). – С. 7 : фот.

Школа Момота, яку пройшли його колеги й вихованці, багатьом зберегла життя, загартувала якості справжніх патріотів. Він навіки залишиться легендою для прикордонників і зразком для наслідування.

53. Пономаренко, А. Ігор Момот: жива легенда / Пономаренко Антоніна, Глизь Дарина // Залізнякові читання : краєзнавчий часопис : за матеріалами Сьомої наук. краєзнавчої конф. «Залізнякові читання» [с. Медведівка, 21 жовт. 2016 р.] : історія, відомі земляки, етнологія, топоніміка, археологія / [голов. ред. Н. П. Лавріненко]. – Черкаси, 2016. – Вип. 7. – С. 72–73 : фот. – Бібліогр. : с. 75.

54. Щербатюк, Н. Назавжди серед Героїв: Ігор Момот / Назар Щербатюк // Персоналістичний вимір історії Черкащини : матеріали Другої регіон. іст.-краєзнавчої конф. (Черкаси, 15 берез. 2023 р.) / Черкас. держ. технол. ун-т, Нац. спілка краєзнавців України [та ін.] ; [упоряд. В. М. Лазуренко та ін.]. – Черкаси, 2023. – С. 5–10. – Бібліогр.: с. 10.

55. Оршанецькому центру дано ім'я Ігоря Момота // Нова молодь Черкащини. – 2014. – 15 жовт. (№ 42). – С. 6.

56. У Черкасах відкрили пам'ятний знак Ігорю Момоту // Акцент. – 2016. – 31 авг. (№ 36). – С. 6.

57. Нікітенко, Л. Легендарний полковник : в Оршанці урочисто відкрили погруддя генерала-прикордонника Ігоря Момота / Людмила Нікітенко // Україна молода. – 2015. – 18 лют. (№ 24). – С. 9 : фот.

58. Калиновська, Т. В Оршанці відкрито погруддя Ігорю Момоту / Тетяна Калиновська // Черкаський край. – 2015. – 18 лют. (№ 13). – С. 3 : фот.

У Навчальному центрі Державної прикордонної служби України відкрито погруддя генерал-майора Ігоря Момота, який загинув на Луганщині 11 липня 2014 року.

59. Момот Ігор Федорович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki (дата звернення: 14.07.2023). – Назва з екрана.

Онопрієнко Віталій Сергійович
(молодший сержант)
Герой України (2023)

60. Про присвоєння В. Онопрієнку звання Герой України [Електронний ресурс] : указ Президента України від 23 лют. 2023 р. № 94. – Режим доступу: president.gov.ua/documents/942023-45869 (дата звернення: 03.07.2023). – Назва з екрана.

Віталій Онопрієнко народився та проживає в селі Головківка на Черкащині. Із початку повномасштабного вторгнення російських військ в Україну бере участь у бойових діях на Донеччині. Власноруч знищив у боях 31 ворожий танк.

***

61. Лісова, Л. Власноруч знищив у боях 31 ворожий танк : за безпрецедентний подвиг воїну ЗСУ Віталію Онопрієнку присвоєно звання Героя України / Лідія Лісова // Голос України. – 2023. – 10 трав. (№ 93). – С. 6 : фот.

62. Молодшому сержанту з Чигиринщини присвоїли звання Герой України [Електронний ресурс] // Нова Доба. – 2023. – 25 лют. – Режим доступу: novadoba.com.ua... (дата звернення: 03.07.2023). – Назва з екрана.

63. Онопрієнко Віталій Сергійович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki (дата звернення: 14.07.2023). – Назва з екрана.

Чабаненко Михайло Анатолійович
(старший сержант)
Герой України (2023, посмертно)

64. Про присвоєння М. Чабаненку звання Герой України [Електронний ресурс] : указ Президента України від 8 лип. 2023 р. № 400. – Режим доступу:

president.gov.ua/documents/4002023-47547 (дата звернення: 12.07.2023). – Назва з екрана.

Михайло Чабаненко народився 21 січня 1991 року на Звенигородщині. Понад сім років ніс військову службу у складі механізованого взводу 30-ї окремої механізованої бригади імені князя Костянтина Острозького. Загинув 16 серпня 2022 року під час запеклого бою на Донеччині внаслідок інтенсивного артобстрілу.

***

65. Черкащанин посмертно отримав «Золоту Зірку» від Президента // Вечірні Черкаси. – 2023. – 6 верес. (№ 36). – С. 10.

66. Чабаненко Михайло Анатолійович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki (дата звернення: 05.09.2023). – Назва з екрана.

Яременко Сергій Володимирович
(військовик, полковник Повітряних сил ЗСУ)
Герой України (2023)

67. Про присвоєння С. Яременку звання Герой України [Електронний ресурс] : указ Президента України від 27 черв. 2023 р. № 355. – Режим доступу: president.gov.ua/documents/3552023-47165 (дата звернення: 03.07.2023). – Назва з екрана.

Сергій Яременко (позивний Граніт) – полковник Повітряних сил ЗСУ. Командир 96-ї зенітної ракетної бригади, воїни якої знищили близько 450 повітряних цілей ворога. Вони, освоївши сучасні зенітні комплекси різних виробників, часто демонстрували 100-відсотковий результат у знешкодженні російських ракет і безпілотників, першими у світі почали знищувати аеробалістичні ракети Х-47 «Кинджал».

***

68. Соколан, Н. За знищені 13 «Кинджалів» командир зенітників з Черкащини дали Героя України / Наталі Соколан // Суспільне. Новини. – Режим доступу: suspilne.media... (дата звернення: 04.07.2023). – Назва з екрана.

69. Шушківський, А. І. Яременко Сергій Володимирович / А. І. Шушківський // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / редкол.: М. П. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України. – Київ : Ін-т енцикл. дослідж. НАН України, 2023. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-879121>.

70. Яременко Сергій Володимирович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki (дата звернення: 11.07.2023). – Назва з екрана.

Мужні й незламні захисники України

71. Фомічова, Ю. Воїни світла з Черкащини / Юлія Фомічова // Нова Доба. – 2014. – 14 жовт. (№ 78). – С. 1, 7 : фот.

Справжні герої батальйону «Айдар» з Черкащини: Олександр Зацарінний, приватний підприємець зі Звенигородки; Антон Борисов, боєць зі Звенигородки; Олександр Сірош із Червоної Слободи, позивний Малий. Усі троє великі патріоти з чудовим почуттям гумору.

72. Герої серед нас. – Умань : Візаві, 2016. – 288 с.

У книзі вміщені життєписи героїв війни, яку нині веде український народ проти російсько-імперських загарбників. Такі різні долі, але об'єднані в одну фронтову долю бійців АТО, єдині у своїй любові до Батьківщини, у вірі в наше щасливе майбутнє.

73. Іваненко, Л. Корсунці – учасники бойових дій на Сході України / Лариса Іваненко // Корсунський часопис. – 2016. – № 32/33. – С. 29–49.

74. Козаки-реєстровці на захисті України // Понад Тікичем. – 2016. – 23 квіт. (№ 17). – С. 4.

Лисянський козацький полк відіграє вагомую роль у національному й державному утвердженні українського народу, відроджуючи його духовність і патріотизм, захищаючи незалежність Батьківщини в зоні АТО.

75. Калиндрозь, Л. І біль священний ділимо навіп / Л. Калиндрозь // Трибуна хлібороба. – 2016. – 21 лип. (№ 30). – С. 4 : фот.

Роки... Скільки б їх не минуло, не зітруться з пам'яті імена героїв із Христинівщини, які ціною власного життя боронили державу: Дмитра Кузьміна, Богдана Каравайського, Дмитра

Георгієва, Миколи Кобринюка, Сергія Попика, Володимира Олійника, Олега Євича, Богдана Ялинчука.

76. Роговська, Т. За всі шість хвиль мобілізації зону АТО пройшли 8500 черкащан : область втратила за цей час 107 земляків / Тетяна Роговська // *Вечірні Черкаси*. – 2016. – 9 листоп. (№ 45). – С. 7.

77. Мінська, О. Уродженці Чигиринського району та села Суботів – учасники антитерористичної операції на Сході України / Мінська Оксана // *Залізнякаві читання : краєзнавчий часопис : за матеріалами VI наук. краєзнавчої конф. «Залізнякаві читання»* [с. Медведівка, 16 жовт. 2015.] : топоніміка, історія, етнологія, відомі земляки, археологія / [голов. ред. Н. П. Лавріненко]. – Черкаси, 2016. – Вип. 6. – С. 101–108. – Бібліогр.: с. 107–108.

78. Звенигора, Я. Пам'ять про тих, хто не пожалів життя за Україну, – священна... / Ярослав Звенигора // *Козацький край*. – 2017. – 18 січ. (№ 1 ; спец. вип.). – С. 3 : фот.

Щемлива розповідь про 13 золотонісців, які полягли в боях за Україну.

79. Столяр, О. У боях біля Авдіївки загинули троє черкащан / Олена Столяр // *Нова Доба*. – 2017. – 2 лют. (№ 5). – С. 1. : фот.

23-річний капітан Кизило Андрій, м. Умань, солдат Оверченко Дмитро, с. Вишнопіль Тальнівського району, солдат Шамрай Віталій, с. Летичівка Монастирищенського району.

80. Звенигора, Я. Полегли в боях сучасної війни чигиринці не зганьбили славу предків-козаків... / Ярослав Звенигора // *Козацький край*. – 2017. – 23 черв. (№ 6). – С. 4.

Серед загиблих воїнів АТО: Антоненко Павло (м. Чигирин), Рясіченко Віталій (м. Чигирин), Загуба Володимир (с. Новоселівка), Слісенко Михайло (с. Боровиця), Смоляр Олександр (с. Тіньки).

81. Три роки тому під Іловайськом загинули тринадцять бійців з Черкащини : [імена та фото героїв] / за матеріалами «Рідної Черкащини» // *Нова молодь Черкащини*. – 2017. – 6 верес. (№ 36). – С. 10–11 : фот.

82. Григоренко, Т. Черкащани-«кіборги» : завжди в строю / Тетяна Григоренко // *Вечірні Черкаси*. – 2018. – 24 січ. (№ 4). – С. 5.

Героїчна оборона Донецького аеропорту стала символом незламності та мужності українських військових і тривала 242 дні. Серед оборонців було чимало черкащан, а шістнадцятеро з них навечно зараховані до Небесної Варти: Алексейчук Владислав (позивний Елвіс), м. Умань; Арабський Віктор, с. Воронівка Городищенського району; Гага В'ячеслав, с. Плешкані Золотоніського району; Горбенко Андрій, м. Сміла; Дубовський Костянтин, с. Гудзівка Звенигородського району; Загуба Володимир (Леший), с. Новоселиця Чигиринського району; Лисенко В'ячеслав (Кіборг), м. Сміла; Кондратюк Олександр (Чорний Вовк), м. Шпола; Миронюк Андрій (Сет), м. Умань; Панченко Олексій (Онук), м. Черкаси; Півень Євген (Кіборг), похований у м. Миколаїв; Подолянчук Євген (Скаут), м. Черкаси; Пресняков Максим (Артист), с. Мошни Черкаського району; Терещенко Андрій (Рембо), м. Черкаси; Терещенко Володимир (Кіборг), м. Звенигородка; Чупилка Анатолій (Свобода), м. Канів.

83. Нікітенко, Л. Смертельні кулі для відважних: за перші дні липня Черкащина поховала трьох захисників, за роки російської агресії – 131 / Людмила Нікітенко // Україна молода. – 2018. – 10 лип. (№ 73). – С. 10 : фот.

Геннадій Немцов із Черкас загинув у бою на Світлодарській дузі, Олександр Скус, уродженець с. Бабанка Уманського району, одержав смертельну травму біля м. Бахмут Донецької області. Морський піхотинець Едуард Федоров помер у Харківському госпіталі після важкого поранення. Йому було лише 22 роки. Захисник народився і жив у с. Валява Городищенського району.

84. Чотирьом черкаським воїнам АТО помертно присвоїли звання Почесних громадян міста : [майору Сергію Сиротенку, Олександру Качуру, Геннадію Немцову, Олександру Шаповалу] // Вечірні Черкаси. – 2018. – 3 жовт. (№ 40). – С. 3.

85. Під час боїв за Донецький аеропорт загинули 19 черкащан // Нова молодь Черкащини. – 2019. – 23 січ. (№ 4). – С. 8 : фот.

86. Буревій, О. Нелегкий шлях : батальйону «Черкаси» виповнилось 5 років : [історія створення та сьогодення військ батальйону територ. оборони «Черкаси»] / Оксана Буревій // 7 днів Черкаси. – 2019. – 22 трав. (№ 21). – С. 15 : фот.

87. У російсько-українській війні загинули 194 воїни з Черкащини / за інформ. вид. «ВиЧерпно» // Чигиринські вісті. – 2019. – 20 верес. (№ 38). – С. 1.

88. Осока, Я. Загиблі Герої вересня 2019 р. / Ян Осока // Слово Просвіти. – 2–9 жовт. (Число 40). – С. 4–5 : фот.

Подано стислі біографії воїнів української армії, для яких обов'язок захищати рідну землю був честю і гідністю чоловіка та бійця. Серед них черкащани: Грицаюк Олександр Володимирович, уродженець с. Сарни Монастирищенського району, та Лінчевський Олександр Валерійович, уродженець с. Матусів Шполянського району.

89. Юлкіна, Л. Жителі села Стецівка – учасники антитерористичної операції на Сході України : [Чигирин. ТГ Черкас. р-ну] / Людмила Юлкіна // Чигиринщина в історії України : матеріали Сьомої міжрегіон. іст.-краєзнавчої конф. ... – Черкаси, 2019. – 3б. 7 : Аграрний розвиток Чигиринщини з найдавніших часів до сьогодення. – С. 371–385. – Бібліогр.: с. 374–375.

90. Шмиголь, С. Земляки – учасники бойових дій на сході України : [Черкас. обл.] / Світлана Шмиголь, Валентина Жиденко // Чигиринщина в історії України : матеріали Сьомої міжрегіон. іст.-краєзнавчої конф. ... – Черкаси, 2019. – 3б. 7 : Аграрний розвиток Чигиринщини з найдавніших часів до сьогодення. – С. 346–354.

91. Мінська, О. Учасники бойових дій на сході України: чигиринський вимір : [Черкас. обл.] / Оксана Мінська // Чигиринщина в історії України : матеріали Сьомої міжрегіон. іст.-краєзнавчої конф. ... – Черкаси, 2019. – 3б. 7 : Аграрний розвиток Чигиринщини з найдавніших часів до сьогодення. – С. 331–346. – Бібліогр.: с. 345–346.

92. Кирей, Р. «Я захищаю свій дім» : на Черкащині організатори територ. оборони та місцева влада працюють над підвищенням дієздатності загонів / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2021. – 30 груд. (№ 251). – С. 1, 3.

93. Марченко, В. Фронт: шполяни і відважні черкащани [у зоні ООС] / Василь Марченко // Черкаський край. – 2021. – 13 січ. (№ 2). – С. 8 : фот.

94. Марченко, В. Тут у нас всі патріоти : [воїни-черкащани з окремої мех. бригади ім. князя Костянтина Острозького в зо-

ні ООС] / Василь Марченко // Черкаський край. – 2021. – 8 груд. (№ 50). – С. 8 : фот.

95. «Він загинув за кожного з нас» : [історії життя трьох захисників із Черкащини, які полягли у війні з росіянами] // Вечірні Черкаси. – 2022. – 2 листоп. (№ 44). – С. 10 : фот.

Матрос Владислав Микитенко загинув 18 березня 2022 р. під час авіаудару російських військ по Миколаєву. Йому було лише 18 років. Олександр Дерев'янка, 24 роки, загинув 5 квітня 2022 р. під час оборони Маріуполя. Михайло Ніконець, 29 років, загинув 14 травня 2022 року на заводі «Азовсталь».

96. «Війна – вона забирає найкращих!» : історії життя трьох захисників з Черкащини, які полягли у війні з росією // Вечірні Черкаси. – 2022. – 30 листоп. (№ 48). – С. 10 : фот.

Ілля Гриценко, 24 роки, загинув 19 березня 2022 р. під час ворожого обстрілу на Харківщині. Чемпіон України з боксу, майстер спорту міжнародного класу, спецпризначенець Олег Прудкий загинув 22 травня 2022 р. Воїну було 30 років. 56-річний майстер-сержант Володимир Каліхман загинув 4 жовтня 2022 р. у районі села Уди Харківської області.

97. «Я шкодую тільки про те, що маю лише одне життя для своєї країни» : історії трьох полеглих захисників України родом з Черкащини // Вечірні Черкаси. – 2022. – 14 груд. (№ 50). – С. 10 : фот.

Полковник Сергій Кохан, м. Сміла; 32-річний сержант Руслан Анін загинув 11 квітня 2022 р.; Михайло Дядюра, позивний Ведмідь, загинув 11 вересня 2022 р. Йому було 25 років.

98. Юлкіна, Л. Герої-захисники з Черкащини, які віддали своє життя за Україну : Віктор Гугленко, Богдан Залюбовський, Роман Голодний / Людмила Юлкіна // Персоналістичний вимір історії Черкащини : матеріали Другої регіон. іст.-краєзнавчої конф. ... (Черкаси, 15 берез. 2023 р.) / Черкас. держ. технол. ун-т, Нац. спілка краєзнавців України [та ін.] ; [упоряд. В. М. Лазуренко та ін.]. – Черкаси, 2023. – С. 43–46. – Бібліогр.: с. 46.

99. «Там, де треба було пригнути, навпаки, стояв за побратимів горою» : історії трьох бійців із Черкащини, що загинули на російсько-українській війні // Вечірні Черкаси. – 2023. – 1 берез. (№ 9). – С. 10 : фот.

Молодший сержант Олександр Головка, позивний Фенікс, загинув 13 березня 2022 р. під час оборони Київщини від окупантів. 41-річний боєць поліг біля с. Мощун.

Старший сержант Олександр Дяченко загинув 18 червня 2022 р. біля м. Торецьк на Донеччині. Бійцю було 37 років.

Стрелець-зенітник Андрій Вісич поліг 22 вересня 2022 р. у бою з окупантами в районі с. Роздолівка на Донеччині.

100. «Вірив, що повернеться живим, а тепер – янгол на небі» : історії трьох захисників, які віддали своє життя за Україну // Вечірні Черкаси. – 2023. – 26 квіт. (№ 17). – С. 10 : фот.

Степан Педченко, 59 років, позивний Батя. Загинув 10 серпня 2022 р. у Херсонській області. Поховали військовослужбовця 13 серпня 2022 р. у с. Самгородок.

Максим Майоров поліг 31 серпня 2022 р. поблизу с. Павлівка на Донеччині. Захиснику було 42 роки. Поховали старшого солдата в с. Мокра Калигірка на Черкащині.

Олександр Гвоздь, 36 років, позивний Бродяга, загинув 11 лютого 2023 р. поблизу с. Макіївка на Луганщині. Поховали захисника на Алеї Слави в рідних Черкасах.

101. «Віддав життя, щоб ми жили в незалежній і вільній Україні» : історії трьох військових із Черкащини, які загинули у війні // Вечірні Черкаси. – 2023. – 10 трав. (№ 19). – С. 7 : фот.

Стрелець-зенітник Віталій Стригун, уродженець м. Золотоноша, помер у лікарні м. Дніпро 20 листопада 2022 р. після отримання важкого поранення. Йому було 37 років.

Десантник Вадим Русіновський, 53 роки, уродженець м. Кам'янка. Загинув 19 січня 2023 р. під Бахмутом.

Старший солдат Олександр Воробйов, позивний Птах, загинув 29 січня 2023 р. біля м. Вугледар. Життя 55-річного захисника із смт Чорнобай обірвав ворожий мінометний обстріл.

102. «Він до останнього подиху обороняв державу» : історії трьох захисників, які віддали своє життя за Україну // Вечірні Черкаси. – 2023. – 24 трав. (№ 21). – С. 10 : фот.

Молодший сержант Володимир Котінов, позивний Байрактар, загинув 2 січня 2023 р. під час оборони м. Соледар на Донеччині. Воїну виповнилося 32 роки. Уродженець с. Білозір'я.

Солдат Володимир Бенед, позивний Графіт, колишній житель с. Петропавлівка на Черкащині, загинув 11 лютого 2023 р. біля с. Васюківка на Донеччині.

29-річний старший солдат Вадим Козенко (м. Сміла) загинув 12 лютого 2023 р. під Бахмутом.

103. «Не боявся нікого і нічого : історії трьох військових із Черкащини, які загинули на війні // Вечірні Черкаси. – 2023. – 7 черв. (№ 23). – С. 10 : фот.

Старший сержант Олександр Павленко, 47 років, уродженець с. Новоселиця. Загинув 14 грудня 2022 р. біля с. Водяне на Донеччині.

32-річний Сергій Гондюк (с. Матусів) поліг 25 березня 2022 р. під Бахмутом на Донеччині.

Молодий сержант Іван Рибачук, позивний Ваню, загинув 11 червня 2022 р. біля с. Червоне на Харківщині. Уродженець с. Вільховець. Захиснику було 35 років.

104. «Казав, що не боїться віддати життя за свою країну» : історії трьох військових із Черкащини, які загинули на війні : [Євгеній Яшний, колиш. житель с. Ліпляве Ліпльав. ТГ Черкас. р-ну, Руслан Мельник, уродженець с. Ботвинівка Христинів. ТГ Уман. р-ну, Сергій Чорний, колиш. житель с. Бузівка Жашків. ТГ Уман. р-ну] // Вечірні Черкаси. – 2023. – 5 лип. (№ 27). – С. 7 : фот.

105. «До останнього подиху захищав рідну землю» : історії захисників із Черкащини, які загинули на війні // Вечірні Черкаси. – 2023. – 12 лип. (№ 28). – С. 10 : фот.

Леонід Волик, старший сержант, загинув 17 квітня 2022 р. на Луганщині. Поховали захисника в с. Геронимівка.

Солдат Богдан Зубаченко загинув 17 квітня 2023 р. на Луганщині. Поховали воїна в рідному с. Свидівок.

Полковник Олександр Черній народився в селищі Маньківка. Жив у Вінниці. Загинув 7 серпня 2022 р. унаслідок ворожого ракетного удару по смт Вороновиця на Вінниччині.

106. «Мав завищене відчуття справедливості» : історії захисників із Черкащини, які віддали життя за Україну // Вечірні Черкаси. – 2023. – 9 серп. (№ 32). – С. 10 : фот.

Юрій Нерубайський, 29 років, загинув 18 березня 2022 р. у Миколаєві. Того ранку по казармах, що розташовані в місті, російські окупанти випустили 5 балістичних ракет. Похований

у м. Одесі.

Боєць Сергій Найденко народився в селищі Катеринопіль. 12 травня 2022 р. поліг в бою з окупантами біля м. Авдіївка. У червні 2023 р. на фасаді Катеринопільського ліцею № 2 було встановлено меморіальну дошку на його честь.

Нацгвардієць Максим Кирпа загинув 21 вересня 2022 р. на Донеччині. Поховали воїна в рідному с. Красенівка.

107. «Із ним не було страшно йти в бій» : історії трьох полеглих захисників із Черкащини // Вечірні Черкаси. – 2023. – 13 верес. (№ 27). – С. 10.

Розвідник Дмитро Прока, позивний Чечен, загинув 2 березня 2022 р. в Запорізькій області. Поховали воїна в с. Зорівка.

41-річний солдат Олександр Стешенко поліг 3 березня 2023 р. біля м. Вугледар. Поховали захисника на Алеї Героїв центрального кладовища рідного міста Канів.

Солдат Кирило Коротич, позивний Моднік, загинув 28 червня 2023 р. на Донеччині. Ворожа міна обірвала життя 23-річного воїна. Поховали молодого захисника в с. Хутори.

***

108. Михно, І. Антоненко Павло Леонідович – учасник бойових дій на сході України : [уродженець м. Чигирин Чигирин. ТГ Черкас. р-ну] / Ігор Михно // Чигиринщина в історії України : матеріали Сьомої міжрегіон. іст.-краєзнавчої конф. ... – Черкаси, 2019. – 3б. 7 : Аграрний розвиток Чигиринщини з найдавніших часів до сьогодні. – С. 368–370. – Бібліогр.: с. 370.

109. Шмиголь, С. Захисники Донецького аеропорту : Вадим Бабенко : [житель с. Рацеве Чигирин. ТГ Черкас. р-ну] / Світ-лана Шмиголь // Чигиринщина в історії України : матеріали Сьомої міжрегіон. іст.-краєзнавчої конф. ... – Черкаси, 2019. – 3б. 7 : Аграрний розвиток Чигиринщини з найдавніших часів до сьогодні. – С. 355–358. – Бібліогр.: с. 357–358.

110. Марчик, О. Кинувся під кулі, рятуючи побратима : [загиблій герой АТО Олександр Бардалим, уродженець Корсуня-Шевченківського] / Олена Марчик, Лідія Лісова // Голос України. – 2019. – 12 жовт. (№ 196). – С. 5 : фот.

111. Кирей, Р. Віддав життя за правду : солдат Дмитро Безуглий для земляків назавжди залишився оптимістом, життєлю-

бом і майстром на всі руки : [м. Тальне] / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2017. – 6 груд. (№ 230). – С. 7 : фот.

112. Моренко, Л. Корсунчанин загинув під Торезом : [Сергій Білоущенко посмертно нагороджений почесним знаком «За заслуги перед Черкащиною»] / Людмила Моренко // Черкаський край. – 2014. – 1 серп. (№ 61). – С. 2 : фот.

113. Війна на сході України забрала ще одне життя : [Олександра Яковича Бугаєнка, учасника АТО із с. Зорівка Золотоніс. р-ну] // Вісник Золотоніщини. – 2014. – 1 груд. (№ 48). – С. 2.

114. Він був патріотом і дуже світлою людиною // Світлий шлях. – 2019. – 19 верес. (№ 38). – С. 1 : фот.

115. Чорнобаївщина попросалася із захисником України // Світлий шлях. – 2019. – 19 верес. (№ 38). – С. 1 : фот.

Дві вище подані статті розповідають про 21-річного старшого солдата Юрія Бурдейного, уродженця с. Іркліїв Чорнобаївського району, який загинув 10 вересня 2019 р., віддавши своє молоде життя за українську державу.

116. Лісова, Л. В одній руці автомат, у другій – олівець / Лідія Лісова // Голос України. – 2022. – 31 груд. (№ 266). – С. 9 : фот.

Дмитро Бур'ян, уродженець Черкас, фаховий скульптор-художник. Із лютого 2022 року добровольцем приєднався до лав ЗСУ. У рідкісні хвилини затишшя бере до рук вугільний олівець і творить графічні портрети воїнів – відомих та маловідомих героїв фронту, запеклої боротьби з рашистською ордою.

117. Сергій Валовий повернувся на вічний спочинок : [військовослужбовець с. Деньги] // Златокрай. – 2023. – 24 серп. (№ 34). – С. 3 : фот.

118. Загиблий мінометник Андрій Воробкало жив у Греції і знав п'ять мов : [уродженець с. Хутори Червонослобід. ТГ Черкас. р-ну] // Вечірні Черкаси. – 2023. – 26 квіт. (№ 17). – С. 10 : фот.

119. З Василем Воропаєм прощалось більше тисячі людей : [сіл. голова с. Косарі Черкас. р-ну загинув в зоні АТО] // Трудова слава. – 2015. – 6 лют. (№ 10). – С. 1 : фот.

120. Молчанова, І. «Головне, що він – у наших серцях...» : цьогоріч легендар. розвіднику В'ячеславу Галві, який загинув на

Сході, виповнилося б 45 : [житель м. Черкаси] / Інна Молчанова // День. – 2018. – 16-17 берез. (№ 46/47). – С. 7 : фот.

121. Нікітенко, Л. Друга втрата для Валяви : на Донбасі загинув боєць Сергій Гаркуша : [житель с. Валява Городищ. р-ну] / Людмила Нікітенко // Україна молода. – 2018. – 27 листоп. (№ 129). – С. 3 : фот.

122. Лісова, Л. Попри важкі поранення боєць радіє життю : [Антон Гладун, житель с. Білоусівка Драбів. ТГ Золотоніс. р-ну] / Лідія Лісова // Голос України. – 2022. – 27 трав. (№ 112). – С. 4 : фот.

123. Пам'ятають побратими, шанують сміляни // Сміла. – 2020. – 22 січ. (№ 4). – С. 2 : фот.

Андрій Горбенко, учасник АТО, загинув 19 лютого 2015 р. поблизу селища Опитне. Йому присвоєно звання «Герой Черкащини» (посмертно).

124. «Мамо, тримайся! У нас дуже гаряче» : автор легендарного висловлювання про російський корабель – із Черкащини : [Роман Грибов – військовослужбовець, житель м. Золотоноша] // Вечірні Черкаси. – 2022. – 9 берез. (№ 9/10). – С. 2 : фот.

125. Лісова, Л. Він любив село і мріяв про власний дім... : [на Луганщині загинув учасник АТО Сергій Данілейченко, житель с. Вербовець Катеринопіл. р-ну] / Лідія Лісова // Голос України. – 2019. – 23 лют. (№ 37). – С. 9 : фот.

126. Глущенко, А. Михайло Дімітров життя своє віддав за те, щоб свій народ порятувати... / Андрій Глущенко // Смілянські обрії. – 2020. – 22 січ. (№ 4). – С. 3 : фот.

127. Демченко, О. Любив Україну понад усе... / Олена Демченко // Сміла. – 2020. – 22 січ. (№ 4). – С. 2 : фот.

128. Вівчарик, О. Найбільше він любив Холодний Яр / Олександр Вівчарик // Голос України. – 2018. – 16 лют. (№ 32). – С. 7 : фот.

129. Те Саме // Сміла. – 2018. – 28 лют. (№ 9). – С. 3.

Вище подані три статті про Михайла Дімітрова, колишнього жителя м. Сміла, позивний Гайдамака, який загинув 18 січня 2018 р. під Авдіївкою. Того трагічного дня його життя обірвала ворожа міна. Воїна-АТОвця відзначено орденом «Залізний хрест» (посмертно).

130. Царство небесне і вічна пам'ять : на щиті на Золотоніщину повернувся Сергій Довгун : [старший солдат із села Кедина Гора] // Златокрай. – 2023. – 24 серп. (№ 34). – С. 2 : фот.

131. Кривошея, М. Дронов Сергій – Герой операції Об'єднаних Сил на Сході України / Маргарита Кривошея, Ганна Дяченко // Чигиринщина в історії України : матеріали Дев'ятої іст.-краєзнавчої конф. [Чигирин], 26 трав. 2021 р. – Черкаси, 2021. – Зб. 9 : 30 років незалежності. – С. 453–457.

132. Моренко, Л. Учасник двох воєн Іван Журавльов: «Якби час повернути назад, діяв би так само» : [учасник АТО, житель м. Корсунь-Шевченківський] / Людмила Моренко // Нова Доба. – 2018. – 15 лют. (№ 7). – С. 7 : фот.

133. Давиденко, Г. Знати, щоб пишатися : (про учасника Революції Гідності та учасника бойових дій на сході України, жителя м. Корсуня-Шевченківського Івана Журавльова) / Галина Давиденко // Корсунський часопис. – 2016. – № 32/33. – С. 131–136.

134. Компанієць, Г. «Хочу, щоб ми любили рідний край, як тато» / Галина Компанієць // Черкаський край. – 25 серп. (№ 34). – С. 6 : фот.

Ілля Ідель із Червоної Слободи Черкаського району був серед тих, хто відстоював українську незалежність і цілісність територій держави на Сході. Від тяжких поранень 26-річний Ілля Євгенович помер у військовому шпиталі у столиці. Похований у рідному селі. На його честь у школі відкрито пам'ятну дошку.

135. Кирей, Р. Останній погляд старшого сержанта Сергія Кобченка : [житель м. Канева посмертно нагородж. орденом «За мужність»] / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2019. – 26 січ. (№ 17). – С. 12 : фот.

136. 3 гранатометом і хрестом проти варварів – фото воїна-черкащанина вразило світ : [загиблий Сергій Кобченко, колиш. житель м. Канів – символ війни в Україні] // Нова молодь Черкащини. – 2019. – 16 січ. (№ 3). – С. 1 : фот.

137. Силкін, Є. Він бився під Іловайськом : [учасник АТО, підполковник Василь Коваль, житель с-ща Єрки Катеринопіл. р-ну] / Євгеній Силкін // Катеринопільський вісник. – 2016. – 14 жовт. (№73/74). – С. 4 : фот.

138. Щербатюк, О. Солдати його любили : [на Донбасі загинув боєць Олег Коваль, житель Лисянки] / Олександр Щербатюк // Сільські вісті. – 2019. – 31 трав. (№43). – С. 2.

139. Лісова, Л. Своїм оптимізмом підтримував побратимів : [на Сході загинув Олександр Коломієць, житель с. Маркизівка Золотоніс. р-ну] / Лідія Лісова // Голос України. – 2018. – 12 груд. (№ 237/238). – С. 13 : фот.

140. Лісова, Л. Розповімо синові про відважного батька : [уродженця Черкас, бійця добровольчого батальйону «Айдар», учасника АТО Олександра Коляду] / Лідія Лісова // Голос України. – 2019. – 24 трав. (№ 96). – С. 9 : фот.

141. Скрипник, В. «Тато вчився лікувати дітей, а рятував «кіборгів» / Віктор Скрипник, Лідія Лісова, Ольга Качан // Голос України. – 2018. – 31 січ. (№ 20). – С. 1, 10 : фот.

Старший лейтенант Олександр Кондратюк, начальник медслужби, загинув 20 січня 2015 р. у районі Донецького аеропорту. В останню путь його провели в місті Шпола Черкаської області.

142. Педагога-захисника нагородили нагрудним знаком «Золотий хрест» // Черкаський край. – 2023. – 28 черв. (№ 26). – С. 4.

143. Лісова, Л. Валерій Залужний нагородив вчителя-захисника / Лідія Лісова // Голос України. – 2023. – 27 черв. (№ 127). – С. 4 : фот.

Дві вище подані статті розповідають про Віктора Короткого, вчителя фізичної культури Черкаської гімназії № 9 ім. О. М. Луценка, який із перших днів повномасштабного втор-гнення зі зброєю в руках став на захист України. Отримав почесну відзнаку від Головнокомандувача ЗСУ.

144. Оборонець Маріуполя Олександр Коцуконь тепер триматиме небо над Україною // Нова молодь Черкащини. – 2022. – 10 серп. (№ 32). – С. 3 : фот.

Йому назавжди залишиться 22... Він обороняв нашу Батьківщину від рашистської орди, проте життя молодого патріота з Черкас обірвала ворожа куля.

145. Стригун, Ю. «На війні миттєво загострюються слух і зір»: черкасець Володимир Мукан обороняв Попасну / Юрій Стригун // Вечірні Черкаси. – 2022. – 1 черв. (№ 22). – С. 10 : фот.

146. Під Бахмутом загинув журналіст із Черкас : [Володимир Мукан] // Вечірні Черкаси. – 2023. – 3 трав. (№ 18). – С. 7 : фот.

35-річний молодший лейтенант Володимир Мукан – колишній редактор рубрики «Авто» в «Газеті по-українськи» та журналі «Країна», організатор фестивалю ретро-автомобілів.

147. Чмихало, І. Чорнобаївський «кіборг» із Донецького аеропорту : [Сергій Вікторович Назаров] / Інна Чмихало // Нова Доба. – 2015. – 16 лип. (№ 56/57). – С. 6 : фот.

148. Лісова, Л. «Загибель зараз – це честь» : так написав перед смертю лідер дит.-юнац. патріот. руху Черкащини [Павло Наконечний] / Лідія Лісова // Голос України. – 2022. – 29 черв. (№ 133). – С. 10 : фот.

149. Черкащина втратила на Сході ще одного захисника : [Руслан Насальський, колиш. житель с. Фурманка Уман. р-ну] / Акцент. – 2020. – 15 янв. (№ 3). – С. 3.

150. Ковальчук, Г. Ще б жити і жити : Фурманка попросилася з молодим воїном-захисником : [Руслан Насальський] / Галина Ковальчук // Уманська зоря. – 2020. – 17 січ. (№ 2). – С. 2 : фот.

Загинув 5 січня 2020 р. поблизу Павлополя, що на Донеччині. Бійцеві було лише 24 роки.

151. Черкащина прощалась із захисником Авдіївки... : [Дмитром Оверченком, м. Тальне] // Нова молодь Черкащини. – 2017. – 8 лют. (№ 6). – С. 6 : фот.

152. Масловська, Р. Герої не вмирають! Знову біль. Знову щем. Знову втрата... / Р. Масловська // Трибуна хлібороба. – 2015. – 16 лип (№ 29). – С. 1 : фот.

Христинівщина попросилася із 30-літнім учасником бойових дій в зоні АТО Олійником Володимиром Юрійовичем.

153. Косяк, Т. Черкащанин Олексій Панченко – Герой АТО / Світлана Косяк // Черкащина в контексті українського державотворення : матеріали Регіон. наук.-практ. конф., присвяч. 25-річчю Конституції України та 30-річчю Незалежності України (25 черв. 2021 р., м. Черкаси). – Черкаси, 2021. – С. 162–165.

154. Туманова, М. Був оптимістом, казав: «Завжди можна знайти вихід» : [пам'яті поліцейського Вадима Періжка, колиш. жителя с. Теолин Монастирищен. ТГ Уман. р-ну] / Марина Туманова // Вечірні Черкаси. – 2023. – 30 серп. (№ 35). – С. 10 : фот.

155. На війні загинув відомий черкаський боксер : [Олег Прудкий, двораз. чемпіон України, майстер спорту міжнар. класу] // 7 днів Черкаси. – 2022. – 25 трав. (№ 21). – С. 7 : фот.

156. Уманчанин Юрій Рижак пішов на Схід після загибелі свого сина // Нова Доба. – 2014. – 16 верес. (№ 70). – С. 1.

Син Володимир Рижак загинув 2 серпня 2014 р. у м. Докучаєвськ. Куля снайпера обірвала його життя на 24 році. Місце сина в рядах гвардії зайняв батько – Юрій Рижак, адже Володимира виховував не словом, а прикладом. Тепер власний син став для нього взірцем.

157. Вівчарик, Н. «У нього були золоті руки»: рідні, побратими та сусіди згадують героя-захисника Станіслава Руденка / Назарій Вівчарик // Вечірні Черкаси. – 2022. – 11 трав. (№ 19). – С. 10.

Черкащанин Станіслав Руденко був солдатом окремої механізованої бригади імені Чорних Запорожців. Загинув у с. Гостомель Київської області у квітні 2022 р.

158. Смілянин повернувся з російського полону : [Артем Середняк, житель м. Сміла] // Черкаський край. – 2023. – 10 трав. (№ 19). – С. 3 : фот.

159. Лісова, Л. Поповнив лави Небесної Варти : [загинув майор АТО Сергій Сиротенко] / Лідія Лісова // Голос України. – 2017. – 7 листоп. (№ 206). – С. 9 : фот.

160. «Став ним ще за життя»: загиблому захиснику з Черкащини дали звання Почесного громадянина міста : [Олег Собченко, уродженець м. Корсунь-Шевченківський] // Вечірні Черкаси. – 2023. – 5 лип. (№ 27). – С. 10.

161. На війні загинув громадський діяч Олег Собченко // Нова молодь Черкащини. – 2023. – 8 лют. (№ 5/6). – С. 2.

162. Хижняк, С. Олег Собченко – патріот із передової / Світлана Хижняк // Корсунський часопис. – 2017.– № 34. – С. 80–83.

Добірка статей про Олега Собченка – аеророзвідника, активного учасника Революції Гідності та АТО, уродженця м. Корсунь-Шевченківський.

163. Моренко, Л. Попрощалися з «Соколом» : [Романом Сокуреном, бійцем батальйону «Азов», м. Корсунь-Шевченківський] / Людмила Моренко // Черкаський край. – 2014. – 8 жовт. (№ 79). – С. 10 : фот.

164. Канівського воїна посмертно нагородили знаком «Золотий хрест» : [Олексій Сологуб, командир бойової машини, уродженець с. Кононча Канів. ТГ Черкас. р-ну] // Вечірні Черкаси. – 2023. – 3 трав. (№18). – С. 10 : фот.

165. Жмурко, С. Ветеран бригади у двадцять п'ять: Олександр міг би бути гарним програмістом, але обрав десант. І жодного разу про це не пошкодував : [боєць АТО, ст. сержант Олександр Тараненко] / Сергій Жмурко // Народна армія. – 2018. – 29 листоп. (№ 48). – С. 11 : фот.

166. Калиновська, Т. Остання мрія Олександра Тарасюка / Тетяна Калиновська // Черкаський край. – 2022. – 30 листоп. (№ 46). – С. 7 : фот.

Хвилююча розповідь військовослужбовця про загиблого бойового побратима, найближчого друга Олександра Тарасюка з Лисянщини.

167. Стригун, Ю. «Я їду, щоби ніхто не смів нас гнобити, знищувати» : пам'яті розвідника Віктора Тьопенка : [уродженця с. Заліське Тальнів. ТГ Звенигород. р-ну] / Юрій Стригун // Вечірні Черкаси. – 2023. – 26 лип. (№ 30). – С. 10 : фот.

168. «Тричі прощався із життям»: військовий із Черкас розповів про пекло в Попасній // 7 днів Черкаси. – 2022. – 18 трав. (№ 19/20). – С. 5 : фот.

Розповідь відомого черкаського журналіста Валентина Чернявського, який від початку повномасштабної війни захищає Україну.

169. Кирей, В. Ім'ям Валентина Черути названо вулицю : [на Луганщині загинув боєць батальйону «Айдар», уродженець с. Хрущівки Золотоніс. р-ну] / Владислав Кирей // Урядовий кур'єр. – 2014. – 16 лип. (№ 18). – С. 8 : фот.

170. Письменник з Черкас Артем Чех чудом вижив у бою під Бахмутом і знову повертається на передову // Козацький край. – 2023. – Трав. (№ 3). – С. 3 : фот.

171. Черномаз, Р. Інтерв'ю зі снайпером ЗСУ: «На війні я той самий фотограф, лиш фотографую трішки інакше...» : [інтерв'ю з уман. фотографом Романом Черномазом / записав Назарій Вівчарик] // Вечірні Черкаси. – 2023. – 17 трав. (№ 20). – С. 9 : фот.

172. Кирей, В. На Савур-могілі він прийняв вогонь на себе : [Черкащина попрощалася із Русланом Чубатенком, с. Бере-

зняки Смілян. р-ну] / Владислав Кирей // Урядовий кур'єр. – 2014. – 30 лип. (№ 136). – С. 5 : фот.

173. Кирей, Р. Солдат і хлібороб Віталій Шамрай : [загинув в АТО, уродженець с. Летичівка Монастирищ. р-ну] / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2017. – 26 жовт. (№ 201). – С. 10 : фот.

У Монастирищенському навчально-виховному комплексі «Лицей–ЗОШ I–III ступенів «Ерудит» урочисто відкрили меморіальну дошку колишньому учневі, який загинув під час бойових дій в зоні АТО, Віталію Шамраю. Віддав життя, захищаючи Україну. Йому було лише 26 років.

174 У Піщаному відслужили панахиду за загиблим «Світлячком» // Вісник Золотоніщини. – 2016. – 13 жовт. (№ 41). – С. 5.

Герой і патріот, учасник АТО Руслан Шеремет із позивним Світлячок загинув 5 жовтня 2014 р. на сході України.

175. Із фронту на ринг, з рингу на фронт: історія спортсмена, який пішов захищати країну : [Роман Щербатюк, чемпіон світу з кікбоксингу, житель м. Черкаси] // Вечірні Черкаси. – 2022. – 13 лип. (№ 28). – С. 10 : фот.

Жіноче обличчя війни

176. Лісова, Л. Поміняла бандуру на автомат : [військово-службовиця 43-го мотопіхот. батальйону Катерина Пахлюк, випускниця Уман. держ. муз. училища] / Лідія Лісова // Голос України. – 2017. – 16 черв. (№ 109). – С. 9.

177. Кирей, Р. Жіноче обличчя війни : у Черкасах представили світліни дівчат, які служать у військових формуваннях / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2022. – 14 жовт. (№ 221). – С. 20 : фот.

У мистецькому проєкті, започаткованому місцевою теробороною, – жінки й дівчата, які служать у Збройних Силах України. Серед фотомоделей – молодший лейтенант, психолог Софія та бойова медикня Анастасія з Черкас.

Військові капелани

178. Кирей, Р. Вони там, де найпотрібніші : з початку подій на сході України з Черкащини до зони АТО їздять служити

15 священиків / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2017. – 25 квіт. (№ 77). – С. 7 : фот.

179. Зоріна, Я. «Просто приїдьте і поговоріть із нами...» / Ярослава Зоріна // Народна армія. 2018. – 5 квіт. (№ 14). – С. 20.

Черкащанка Лариса Когут – одна з жінок-військових капеланів. Маючи ступінь магістра з богослов'я, вона пройшла відбір до Асоціації професійних капеланів України. Відтоді постійно їздить до бійців на передову, спілкується із сім'ями військово-вослужбовців на мирній території.

Лікарі на війні

180. Золотоніську захисницю нагородили другим орденом «За мужність» : [Марина Голінько, військ. медикinja, жителька м. Золотоноша] // Вечірні Черкаси. – 2023. – 12 квіт. (№ 15). – С. 10.

181. Капля, А. Наша Маринка їде додому / Алла Капля // Златокрай. – 2022. – 20 жовт. (№ 42). – С. 1, 3 : фот.

Відверта розповідь медицині Марини Голінько із с. Кропивна Золотоніського району про перебування в полоні та щасливе повернення додому.

182. Домівка снилась щоночі: як живе звільнена з полону медикinja з Черкащини : [Марина Голінько, 28-річна офіцерка мед. служби із Золотоніщини] // 7 днів Черкаси. – 2022. – 7 груд. (№ 48/49). – С. 5 : фот.

183. Короп, Н. З російського полону повернулася уродженка Корсунщини : [Валентина Зубко, військ. лікарка, жителька с. Корнилівка Набутів. ТГ Черкас. р-ну] / Наталія Короп // Надросся. – 2022. – 13 жовт. (№ 41). – С. 1 : фот.

184. Загинула через два дні після освідчення в коханні: пам'яті військового медика Юлії Пастернак : [уродженки м. Кам'янки Черкас. р-ну] // Вечірні Черкаси. – 2023. – 19 лип. (№ 29). – С. 10 : фот.

Юлія Пастернак, позивний Венера, загинула від кулі російського снайпера 22 квітня 2022 р. у Козачій Лопані Харківської області.

185. Перетятко, Т. Нас поєднала смерть заради життя : Тетяна Перетятко – про Сергія Риженка та його однодумців, які перетворили лікарню Мечникова в «місто милосердя» : [м. Дніп-

ро] / Тетяна Перетятко // Надросся. – 2017. – 7 груд. (№ 63). – С. 3 : фот.

ДАНИНА ПАМ'ЯТІ ГЕРОЇВ

186. Кирей, Р. В. Щоб пам'ять про АТОвців не була «одноденною акцією» : [батько загиблого у війні на сході України кіборга черкащанина Олексія Панченка про необхідність держ. політики із вшанування пам'яті полеглих в АТО] / Роман Кирей // Черкаський край. – 2020. – 14 жовт. (№ 42). – С. 7.

187. Шатайло, О. Герой став почесним громадянином / Олег Шатайло // Новий Дзвін. – 2018. – 19 лип. (№ 29). – С. 4.

Артему Жовтобрюху (1997–2018), учаснику АТО, присвоєно помертню звання «Почесний громадянин Тальнівщини». На фасаді Тальнівської школи № 3 відкрито меморіальну дошку. Започатковано мінітурнір з футболу, присвячений його пам'яті.

188. Герої Черкас помертню отримали визнання : [20-х загиблих у зоні проведення АТО військовослужбовців помертню нагородили пам'ятним знаком «За заслуги перед містом Черкаси» І ступеня] // Вечірні Черкаси. – 2015. – 13 трав. (№ 19). – С. 7.

Музеї

189. У Черкасах з'явився музей, присвячений учителям-учасникам АТО : [в Черкас. обл. ін-ті післядиплом. освіти – експозиц. зала «Воїни світла»] // Нова Доба. – 2016. – 22 верес. (№ 38). – С. 1.

У музеї представлено речі, малюнки дітей, вірші, документи учасників бойових дій та волонтерів, уламки боєприпасів та інше.

190. Лісова, Л. Відкрито волонтерський музей : [у Черкасах] / Лідія Лісова // Голос України. – 2018. – 7 верес. (№ 167). – С. 7 : фот.

Його засновник, підприємець і волонтер Олексій Святенко зібрав сотні речових доказів збройної агресії РФ проти України. В експозиції музею – фрагмент боскомплектів бійців ЗСУ, камуфляжний одяг, документальні знімки, державні прапори, пробиті кулями, дитячі малюнки. На стелі – маскувальні сітки, виготовлені черкаськими волонтерами.

Пам'ятники

191. Загиблим у зоні АТО черкащанам установили 4-метровий пам'ятник : [у Соборному сквері м. Черкаси] // Вечірні Черкаси. – 2015. – 20 трав. (№ 20). – С. 21.

192. У Соборному парку Черкас відкрили перший народний пам'ятник загиблим в АТО // Вечірні Черкаси. – 2017. – 30 серп. (№ 35). – С. 3.

Його звели коштом волонтерів, рідних полеглих героїв та меценатів. Монумент створили із бронзи та граніту. В основі стели – гранітна брила, під якою сидить втомлений після бою український воїн.

193. Стелу пам'яті загиблих черкащан відкрили біля Будинку ветеранів : [у м. Черкаси] // Нова молодь Черкащини. – 2019. – 23 жовт. (№ 43). – С. 5 : фот.

194. Чос, В. Встановили пам'ятник героям АТО / Володимир Чос // Нова Доба. – 2015. – 21 трав. (№ 40/41). – С. 6 : фот.

Пам'ятний знак на честь земляків, які загинули в зоні АТО відкрито в с. Воронівка Городищенського району. Висота пам'ятника – 2,5 м. У його обрисах вбачається розколоте серце, адже загибель Василя Ткаченка й Віктора Арабського боляче вразила жителів усього району.

195. У Золотоноші відкрито пам'ятник загиблим на Сході героям : [Черкас. обл.] // Нова молодь Черкащини. – 2021. – 15 груд. (№ 50). – С. 2 : фот.

На стендах обабіч пам'ятника закарбували імена 18 загиблих золотонісців.

196. Козак, О. Перший в Україні Меморіал пам'яті воїнам АТО встановлено в Каневі за сприяння партії «Відродження» : [м. Канів Черкас. обл.] / Ольга Козак // Акцент. – 2015. – 18 ноябр. (№ 47). – С. 4.

197. Українці непереможні, бо вони боронять свою святу землю // Маньківські новини. – 2022. – 20 жовт. (№ 39). – С. 1, 4–5 : фот.

У парку Слави смт Маньківка відкрито меморіальний пам'ятний знак «Борцям за свободу й незалежність України».

198. Лісова, Л. «Альпініст» повернувся додому : [у м. Умань відкрито пам'ятник герою АТО Олексію Курмашеву] / Лідія Лісова // Голос України. – 2017. – 30 серп. (№ 158). – С. 12 : фот.

Меморіальні дошки

199. На честь бійця з Черкащини на Донбасі відкрили пам'ятну дошку : [Руслан Бобуров, кулеметник, загинув у м. Щастя, уродженець с. Сигнаївка Шполян. р-ну] // Вечірні Черкаси. – 2018. – 7 лют. (№ 6). – С. 2 : фот.

200. Халупінський, С. Є. У Черкасах відкрили меморіальну дошку військовому лікарю, який загинув, рятуючи «кіборгів» / Сергій Халупінський // Акцент. – 2018. – 24 янв. (№ 4). – С. 2.

201. Тарасова, В. Меморіальну дошку на честь О. Кондратюка відкрила його мати / Вікторія Тарасова // Шполянські вісті. – 2018. – 25 січ. (№ 7/8). – С. 9 : фот.

На стіні Черкаської медичної академії відкрито меморіальну дошку Олександру Кондратюку, начальнику медичної служби 90-го окремого аеромобільного батальйону, який загинув у районі Донецького аеропорту. У 2003 р. він закінчив цей навчальний заклад й у майбутньому планував лікувати дітей. Проте доля розпорядилася по-іншому.

202. Загиблому АТОВцю встановили меморіальний знак // 7 днів Черкаси. – 2016. – 7 груд. (№ 3). – С. 5 : фот.

У Черкасах відкрили меморіальну дошку загиблому в зоні АТО Павлу Лазаренку в будинку, де він проживав. Дещо раніше пам'ять про захисника увіковічили в гімназії № 1, де він навчався.

203. У черкаському колегіумі «Берегиня» відкрили меморіальну дошку на честь загиблого бійця АТО : [В'ячеслава Галви, уродженця м. Черкаси] // Нова Доба. – 2015. – 21 трав. (№ 40/41). – С. 3 : фот.

204. Нікітенко, Л. Пам'ятайте про Антона : у школі відкрили меморіальну дошку на честь загиблого на війні випускника / Людмила Нікітенко // Україна молода. – 2019. – 30 жовт. (№ 121). – С. 3 : фот.

У Черкаській школі № 26, що носить ім'я генерала-прикордонника Ігоря Момота, відкрили меморіальну дошку ге-

роєві Антону Моспану, який навчався тут і загинув за Україну в жовтні 2018 р. Героєві було всього 26 років.

205. Лісова, Л. Полеглі герої усміхаються до нас з небес / Лідія Лісова // Голос України. – 2022. – 25 жовт. (« 217»). – С. 7 : фот.

Жителі Звенигородського району відкрили пам'ятні дошки землякам, відважним і мужнім українським захисникам, які загинули у жорстоких боях із рашистською ордою на сході нашої держави: Вадиму Дідківському, 26-річному добровольцю з Катеринополя, а в с. Водяне Шполянської громади – Віталію Кучерявому та Анатолію Кучерявому.

206. На Звенигородщині відкрили меморіальну дошку ще одному загиблому герою : [учаснику АТО, випускнику шк.-інтернату м. Звенигородка Максиму Фролову] // Шевченків край. – 2017. – 2 черв. (№ 42/43). – С. 2 : фот.

207. Комишна, К. Щоб завжди пам'ятали героїв АТО : [відкрито мемор. дошку О. Я. Бугаєнку (1970–2016), герою АТО, уродженцю с. Зорівка Золотоніс. р-ну] / Катерина Комишна // Вісник Золотоніщини. – 2018. – 22 лют. (№ 8). – С. 5.

208. У Скориківці [Золотоніс. р-ну] встановили меморіальну дошку загиблому захиснику Батьківщини : [на честь Сергія Єпіфанова, який загинув у зоні АТО] // Нова Доба. – 2014. – 16 жовт. (№ 79). – С. 5.

209. Маніло, В. Відкрито меморіальну дошку Олександру Бардалиму – воїну Королівської бригади, який віддав життя за Україну : [на фасаді загальноосвіт. школи I–III ступенів № 2 м. Корсунь-Шевченківський] / Василь Маніло // Надросся. – 2019. – 24 жовт. (№ 43). – С. 3 : фот.

210. У Ребедайлівці [Кам'ян. р-ну] відкрили меморіальну дошку на честь героя АТО // Нова Доба. – 2016. – 27 жовт. (№ 43). – С. 4 : фот.

На фасаді школи встановили дошку Олексію Погорілому, який у свої 19 років став жертвою російсько-української війни.

211. Відкрили меморіальну дошку на честь героя АТО : [військовослужбовцю Дмитру Безуглому в Тальнів. НВК «Загальноосвітня школа I–III ступенів № 1-гімназія»] // Нова Доба. – 2017. – 20 листоп. (№ 48). – С. 5 : фот.

212. У Косенівці відкрили меморіальну дошку герою АТО : [увічнення пам'яті Віталія Звездогляда на фасаді Косенів.

НВК Уман. р-ну] // Нова Доба. – 2018. – 13 верес. (№ 37). – С. 4 : фот.

213. Козієнко, С. В пам'ять про свідка гірких сторінок незалежності : [в м. Умань відкрито мемор. дошку учаснику АТО Ніженському Василю Петровичу, уродженцю с. Берестовець Уман. р-ну] / С. Козієнко // Уманська зоря. – 2017. – 18 серп. (№ 35). – С. 1 : фот.

214. Камінь – граніт, що пам'ять хранить : [відкрито меморіал. дошку Володимиру Олійнику, загиблому в зоні АТО уродженцю м. Христинівка] // Черкаський край. – 2018. – 18 квіт. (№ 16). – С. 2 : фот.

215. Гречанюк-Самойлова, С. В Чигиринському економіко-правовому коледжі відкрито меморіальну дошку в пам'ять трагічно загиблого випускника, героя АТО [Віталія Рясніченка] / Світлана Гречанюк-Самойлова // Чигиринські вісті. – 2017. – 4 берез. (№ 9). – С. 3.

Вулиці, алеї

216. Три нові черкаські вулиці назвали на честь героїв : [вул. Антона Моспана, підполковника Сиротенка, Олександра Шаповала – героїв, колиш. жителів м. Черкаси] // Вечірні Черкаси. – 2022. – 15 черв. (№ 24). – С. 4.

217. За добу черкаські підтримали петицію про перейменування вулиці на честь загиблого журналіста : [вул. Сурікова у м. Черкаси на вул. Лейтенанта Мукана, офіцера, який загинув 29 квітня 2023 року] // Вечірні Черкаси. – 2023. – 14 черв. (№ 24). – С. 10 : фот.

218. «Тато повернувся у назвах вулиць»: дочка героя АТО увіковічить його пам'ять у Черкасах / за матеріалами сайту vikka.ua // 7 днів Черкаси. – 2018. – 14 лют. (№ 7). – С. 8 : фот.

Володимир Ложешніков з позивним Ест, доброволець батальйону «Донбас», загинув на початку війни в Іловайському котлі. Його донька, черкаська школярка Дарія Ложешнікова, стала авторкою проекту пам'ятника загиблим Героям АТО.

219. На Золотоніщині іменем загиблого молодого офіцера назвали вулицю : [вул. Литовченко перейменували на

вул. Капітана Лепехи у с. Іркліїв Іркліїв. ТГ Золотоніс. р-ну] // Вечірні Черкаси. – 2023. – 4 січ. (№ 1). – С. 7.

***

220. Сквер «Митницький» перейменують на честь Героїв Азову : [у м. Черкаси] // Вечірні Черкаси. – 2023. – 17 трав. (№ 20). – С. 4.

221. Нікітенко, Л. «Мамо, не плач, я розквітну весною»: Черкаси стали четвертим містом, у якому посадили алею в пам'ять про загиблих на війні жінок / Людмила Нікітенко // Україна молода. – 2020. – 16-17 жовт. (№ 99). – С. 15.

16 чудових яблунь у пам'ять про 16 загиблих відважних героїнь-ангелів створили садок. Біля кожного деревця – табличка з імям полеглої в російсько-українській війні жінки.

222. На Золотоніщині відкрили Алею Пам'яті і меморіальну дошку загиблому бійцеві АТО : [Олександр Колонійцю, уродженцю с. Драбівці Золотоніс. р-ну] // Вечірні Черкаси. – 2019. – 15 трав. (№ 20). – С. 9 : фот.

223. В Плешканях відбувся турнір на честь В'ячеслава Гаги : Золотоніщина вшанувала пам'ять загиблого героя : [герой АТО, уродженець с. Плешкані Золотоніс. р-ну] // Вісник Золотоніщини. – 2016. – 1 груд. (№ 48). – С. 1, 2 : фот.

Перший відкритий обласний турнір із греко-римської боротьби серед юнаків пам'яті героя АТО В'ячеслава Гаги.

224. Лісова, Л. Мати на спомин про загиблого сина побудувала спортмайданчик / Лідія Лісова // Голос України. – 2023. – 10 черв. (№ 116). – С. 4 : фот.

У селі Ярошівка Мокрокалигирської громади Звенигородського району відкрили спортивний майданчик, будівництво якого профінансувала мати полеглого на Донеччині старшого сержанта ЗСУ Михайла Чабаненка.

225. Родина загиблого в Маріуполі Героя втілила його мрію, відкривши в Черкасах суші-бар : [22-річний військовий Олександр Коцуконь загинув під час захисту Маріуполя] // Вечірні Черкаси. – 2023. – 9 серп. (32). – С. 10.

ГЕРОЇЧНІ БУДНІ ВОЛОНТЕРІВ ЧЕРКАЩИНИ

226. Фомічова, Ю. Їхня місія – дарувати тепло й турботу / Юлія Фомічова, Володимир Безуглий // Нова Доба. – 2014. – 9 груд. (№ 94). – С. 1 : фот.

В області створено Єдиний центр допомоги бійцям АТО, який очолила одна з найактивніших волонтерів, черкащанка Оксана Циганок. Також Центр опікується переселенцями, пораненими бійцями та їхніми родинами, вразливими категоріями громадян.

227. Волонтером цього року став кожен з нас / підгот. Лариса Соколовська // Черкаський край. – 2014. – 10 груд. (№ 99). – С. 9 : фот.

У Черкасах створено Єдиний центр допомоги армії, куди надходить інформація про потреби конкретних військових підрозділів. Очолила Центр голова організації «Громадський БлокПост» Оксана Циганок.

228. Циганок, О. Кожна зустріч з волонтерами – свято для солдатів : [бесіда з головою громад. орг. «Громадський БлокПост» Оксаною Циганок / записав Володимир Лимаренко] // Черкаський край. – 2015. – 14 січ. (№ 3). – С. 8 : фот.

230. Циганок, О. Оксана Циганок: «У зону АТО їздила й на четвертому місяці вагітності» : [інтерв'ю з черкас. волонтеркою і громад. активісткою Оксаною Циганок] / записала Світлана Лазоренко // Нова Доба. – 2017. – 7 груд. (№ 49). – С. 10 : фот.

231. Янголь, А. Коли держава – понад усе : розслаблятися і опускати руки – це не про золотоніських волонтерів / Анатолій Янголь // Козацький край. – 2017. – 18 січ. (№ 1 ; спец. вип.). – С. 4–5 : фот.

232. Давиденко, Г. Волонтерський рух на Корсунщині : [2013–2017 рр.] / Галина Давиденко // Корсунський часопис. – 2017. – № 34. – С. 103–110.

Виникнення та розвиток волонтерського руху на Корсунщині, який з'явився одразу після початку АТО.

233. Волонтерам присвячується // Сміливі зі Сміли. – Сміла, 2017. – Розд. 5. – С. 137–240.

Допомога армії смілянськими волонтерами.

234. Скічко, В. Поїздки на фронт, особливий талісман та потреби бійців, – В'ячеслав Скічко про 5 років волонтерства / В'ячеслав Скічко // 7 днів Черкаси. – 2018. – 12 груд. (№ 50). – С. 15.

Кілометри маскувальних сіток, сотні тонн необхідних речей, мільйони гривень на допомогу військовим та десятки поїздок на передову. Така допомога захисникам відомого черкаського волонтера, засновника організації «Наш батальйон».

235. Кирей, Р. Волонтери-криголами : [значний внесок черкас. волонтерів у спільну перемогу] / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2019. – 17 трав. (№ 91). – С. 3.

236. Григоренко, Т. О. Волонтерська допомога Чигиринщини Збройним силам України та добровольчим формуванням під час російсько-української війни 2014–2019 рр. / Т. О. Григоренко // Чигиринщина : історія і сьогодення : матеріали VII наук.-практ. конф. [Чигирин, 21-22 лист. 2019 р.] / Нац. іст.-культур. заповідник «Чигирин» ; [упоряд. Я. Л. Діденко та ін.]. – Черкаси, 2019. – С. 126–129. – Бібліогр.: с. 129.

237. Черкаські вчителі шиють турнікети // 7 днів Черкаси. – 2022. – 30 берез. (№ 11/12). – С. 6 : фот.

Педагоги однієї зі шкіл області організували пошиття медичних турнікетів для захисників України.

238. «Страшно всім, але ж хтось має це робити»: як у Черкасах працюють волонтери // Вечірні Черкаси. – 2022. – 18 трав. (№ 20). – С. 7 : фот.

Робота Центру допомоги армії, яким керує досвідчена волонтерка Оксана Циганок.

239. Балякіна, Т. Лідія Марусенко: сьогодні люди моєї професії більше, ніж перукарі // 7 днів Черкаси. – 2022. – 1 черв. (№ 22). – С. 5 : фот.

Відома в Черкасах стиліст-перукар Лідія Марусенко з пер-ших днів війни стала волонтером. Займалася гуманітарною допомогою, одночасно працюючи і як вантажник, і як водій.

240. Черкащанин щотижня робить тисячу вареників для військових на фронт : [Євген Компанець, житель м. Черкаси] // Вечірні Черкаси. – 2022. – 1 черв. (№ 22). – С. 10 : фот.

241. Кирей, Р. Формуючи надійний тил : профспілкова організація освітян Черкащини зосередила увагу в роботі на допомозі армії та потерпілим від війни / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2022. – 8 жовт. (№ 217). – С. 6 : фот.

242. Нікітенко, Л. Колеса Перемоги : на передову відправили колону автомобілів [з Черкащини] / Людмила Нікітенко // Україна молода. – 2022. – 26 жовт. (№ 32). – С. 3 : фот.

243. Марченко, В. Волонтерство – вияв доброти, щедрості їхньої душі : [Черкас. крайове т-во Україн. козацтва у м. Черкаси] / Василь Марченко // Черкаський край. – 2022. – 26 жовт. (№ 41). – С. 5 : фот.

244. Нікітенко, Л. Гуртом і кацапа легше бити : волонтери ініціативи «Черкащани разом» зібрали для ЗСУ втричі більше коштів, ніж планували / Людмила Нікітенко // Україна молода. – 2022. – 9 листоп. (№ 34). – С. 2 : фот.

245. Курінна, Л. Працюємо, як велика бджолина сім'я : жителі восьми сіл Набутів. ТГ [Черкас. р-ну] об'єдналися в спільний волонтерський рух / Людмила Курінна // Надросся. – 2022. – 3 листоп. ((№ 44). – С. 3 : фот.

246. Марченко, В. Бійся Бога та козаків з Черкас : [діяльність ветер.-волонтер. організації Дніпров. р-ну] / Василь Марченко // Черкаський край. – 2022. – 23 листоп. (№ 45). – С. 5 : фот.

247. Кирей, Р. Серця херсонців і черкасців б'ються в унісон : [деокупований Херсон одержує допомогу з Черкащини] / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2022. – 30 листоп. (№ 254). – С. 1, 3 : фот.

248. Марчик, О. Сотні літрів соку, закрутки і найсмачніші на Корсунщині варенички : у Моринському будинку культури [Звенигород. р-ну] готують домашню смакоту воїнам / Олена Марчик // Надросся. – 2022. – 22 груд. (№ 51). – С. 2 : фот.

249. Капля, А. 2022 – рік волонтерства і спротиву / Алла Капля // Златокрай. – 2022. – 29 груд. (№ 52). – С. 6.

Це рік згуртування, об'єднання, виживання і, звичайно, волонтерства – командного та індивідуального. Рік допомоги ЗСУ, а також підтримка вимушених переселенців, які знайшли прихисток у місті та селах Золотоніської територіальної громади.

250. Кирей, Р. Подивитися смерті в очі : черкас. сапери беруть активну участь у розмінуванні визволених територій / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2022. – 29 груд. (№ 275). – С. 6 : фот.

251. Костюк, К. Замість банок – пакети під запайку: волонтери з Черкащини готують обіди військовим у зручній тарі : [волонтери із с. Рацeve, Чигирин. р-н] / Катерина Костюк, Вікторія Будаєвська // Суспільне. – 2023. – 21 лют. – Режим доступу: suspilne.media (дата звернення: 14.09.2023). – Назва з екрана.

252. Волонтер-художник з Листянки створює для захисників мотиваційні прапори : [Олег Ганжа, житель Лисян. ТГ Звенигород. р-ну] // Вечірні Черкаси. – 2023. – 1 берез. (№ 9). – С. 10.

253. Щербатюк, О. У маленьких селах роблять великі справи / Олександр Щербатюк // Голос України. – 2023. – 12 квіт. (№ 73). – С. 8 : фот.

Жителі громади с. Смільчинці, що на Лисянщині, стали волонтерами, допомагають армії, щоб наблизити таку жадану, таку очікувану Перемогу.

254. Скіченко, А. Солдатів треба підтримувати. Хто чим може! : [розповідь тальнів. волонтерів Анатолія Скіченка та Юрія Тітаренка про поїздку на Донеччину] / записала Ірина Горова // Черкаський край. – 2023. – 3 трав. (№ 18). – С. 3 : фот.

255. Лісова, Л. Захисникам – від гетьманського Суботова / Лідія Лісова // Голос України. – 2023. – 24 трав. (№ 103). – С. 9 : фот.

Загалом волонтерська спільнота Суботова та навколишніх сіл виготовила й відправила українським захисникам понад 50 тисяч одиниць розфасованих високоякісних домашніх страв.

256. Марченко, В. Чотири автівки з вантажем – для фронту / Василь Марченко // Черкаський край. – 2023. – 14 трав. (№ 24). – С. 5 : фот.

Багато вантажу нашим воїнам-землякам передано обласною та міською владою Черкас, підприємцями та волонтерами обласного центру. Величезний об'єм досить потужного асортименту продуктів для фронту забезпечив підприємець, депутат Черкаської міської ради Араїк Мкртчян.

257. Щепак, Є. «Двоє у човні» : історія черкащанок, які евакуювали тварин із затопленого Херсона / Єлена Щепак // Вечірні Черкаси. – 2023. – 21 черв. (№ 25). – С. 10 : фот.

258. Марченко, В. Паланська громада працює задля Перемоги : [в Уман. р-ні Черкас. обл.] / Василь Марченко // Черкаський край. – 2023. – 21 черв. (№ 25). – С. 5 : фот.

259. Марченко, В. Волонтерський центр «Незламні» дійсно незламні : [с-ще Верхнячка Христинів. ТГ Уман. р-ну] / Василь Марченко // Черкаський край. – 2023. – 5 лип. (№ 27). – С. 5 : фот.

260. Нікітенко, Л. Готовність жертвувати : [чергове підсилення від черкащан для воїнів на фронті] / Людмила Нікітенко // Україна молода. – 2023. – 16 серп. (№ 33). – С. 2 : фот.

261. Нікітенко, Л. Відновлюємо – хоч би як біснувалася ерефія : [Черкащина «реанімувала» на Херсонщині 45 будинків, ще 35 – у роботі] / Людмила Нікітенко // Україна молода. – 2023. – 23 серп. (№ 34). – С. 3.

262. Капля, А. 28 автовок передали військовим. Зупинятися не планують : [волонтер. діяльність жителів м. Золотоноша] / Алла Капля // Златокрай. – 2023. – 24 серп. (№ 34). – С. 3 : фот.

***

263. Волонтерські центри у Черкасах : адреси і головні потреби бійців АТО [Електронний ресурс] // Черкаси : офіц. портал міської ради, міського голови, виконавчого комітету. – 2015. – 2 лют. – Режим доступу: chmr.gov.ua/ua/ (дата звернення: 18.07.2023). – Назва з екрана.

264. Черкаси : волонтерські штаби та ГО [Електронний ресурс] : [адреси, телефони] // kahadei.com. – 2022. – Режим доступу: kahadei.com/post (дата звернення: 18.07.2023). – Назва з екрана.

265. Волонтерський ХАБ – Черкаси [Електронний ресурс] : [діяльність] // [facebook.com](https://www.facebook.com). – 2022. – 28 берез. – Режим доступу: [facebook.com](https://www.facebook.com) (дата звернення: 18.07.2023). – Назва з екрана.

266. Волонтери : як, кому і де у Черкасах можна отримати або надати допомогу? [Електронний ресурс] // ICITY. –

2022. – 2 берез. – Режим доступу: icity.ck.ua (дата звернення: 18.07.2023). – Назва з екрана.

267. Потрібні фінанси та «робочі руки»: волонтери у Черкасах потребують допомоги [Електронний ресурс] // ПРО-ВСЕ. – 2022. – 12 берез. – Режим доступу: provse.ck.ua (дата звернення: 18.07.2023). – Назва з екрана.

268. Денисенко, М. Допомога для всіх: де у Черкасах можна отримати продукти, одяг та засоби гігієни [Електронний ресурс] / Марина Денисенко, Наталія Старинець // Суспільне. Новини. – 2022. – 16 серп. – Режим доступу: suspilne.media (дата звернення: 18.07.2023). – Назва з екрана.

Речі для всіх жителів Черкас, не лише для переселенців, надають у «Волонтерському ХАБі – Черкаси». Ініціював таку допомогу жіночий клуб «Бджілки».

Дяченко Г. 131
Дяченко О. (99)
Євич О. (75)
Єпіфанов С. (208)
Железняк М. Г. 69 (ред.)
Жиденко В. 90
Жмурко С. 165
Жовтобрюх А. (187)
Жуковський А. І. 69 (ред.)
Журавльов І. (132–133)
Загуба В. (80), (82)
Залюбський Б. (98)
Зацарінний О. (71)
Звездогляд В. (212)
Звенигора Я. 78, 80
Зоріна Я. 179
Зубаченко Б. (105)
Зубко В. (183)
Іваненко Л. 73
Ідель І. (134)
Іщук І. 40
Калиндрузь Л. 75
Калиновська Т. 58, 166
Каліхман В. (96)
Капля А. 181, 249, 262
Каравайський Б. (75)
Карбунар Н. 32
Качан О. 141
Качур О. (84)
Кизило А. О. (18–25), (79)
Кирей В. 169, 172
Кирей, Р. 14, 15, 41, 52, 92,
111, 135, 173, 177–178,
186, 235, 241, 247, 250
Кирпа М. (106)
Кобринюк М. (75)
Кобченко С. (135–136)
Коваленко С. 22
Лимаренко В. 228
Коваль В. (137)
Коваль О. (138)
Ковальчук Г. 150
Когут Л. (179)
Козак О. 196
Козенко В. (102)
Козієнко С. 213
Коломієць О. (139), (222)
Коляда О. (140)
Комишна К. 207
Компанець Є. (240)
Компанієць Г. 134
Кондратюк О. І. (82), (141),
(200–201)
Короп Н. 183
Коротич К. (107)
Короткий В. (142–143)
Костюк К. 251
Косяк С. 153
Котінов В. (102)
Кохан С. (97)
Коцуконь О. (144), (225)
Кравець А. 51
Кривошея М. 131
Кузьмін Д. (75)
Куратченко М. В. (26–29)
Курінна Л. 245
Курмашев О. (198)
Кучерявий А. (205)
Кучерявий В. В. (30–32), (205)
Лавріненко Н. П. 53 (голов.
ред.), 77 (голов. ред.)
Лазаренко П. М. (202)
Лазаренко Р. П. (33–36)
Лазоренко С. 230
Лазуренко В. М. 17 (упоряд.),
54 (упоряд.), 98 (упоряд.)
Лепеха В. (219)
Нерубайський Ю. (106)

Лисенко В. (82)
Лисенко Є. В. (37–44)
Лінчевський О. (88)
Лісова, Л. 13, 61, 110, 116,
122, 125, 139–141, 143,
148, 159, 176, 190, 198,
205, 224, 255
Ложешніков В. (218)
Ложешнікова Д. (218)
Майоров М. (100)
Макеєв В. 5
Маліщук Л. М. 7 (упоряд.)
Маніло В. 209
Марусенко Л. (239)
Марченко В. 93–94, 243,
246, 256, 258–259
Марчик О. 110, 248
Масловська Р. 152
Мельник Р. (104)
Мельниченко В. 10
Микитенко В. (95)
Миронюк А. (82)
Михайлюк Ю. В. (45–48)
Михно І. 108
Мінська О. 17, 77, 91
Мкртчян А. (256)
Могилко С. 3 (упоряд.)
Молчанова І. 120
Момот І. Ф. (49–59)
Моренко Л. 112, 132, 163
Моспан А. (204), (216)
Муқан В. (145–146), (217)
Назаров С. В. (147)
Найденко С. (106)
Наконечний П. (148)
Насальський Р. (149–150)
Нємцов Г. (83), (84)
Ніженський В. П. (213)
Нікітенко Л. 16, 42, 57, 83,
121, 204, 221, 242,
244, 260–261
Ніконець М. (95)
Новак А. 4
Оверченко Д. (79), (151)
Олійник В. (152), (214)
Онопрієнко В. С. (60–63)
Осока Я. 88
Павленко О. (103)
Панченко О. (82), (153), (186)
Пастернак Ю. (184)
Пахлюк К. (176)
Педченко С. (100)
Перетятко Т. 185
Періжок В. (154)
Півень Є. (82)
Погорілий О. В. (210)
Подольнчук Є. (82)
Пономаренко А. 53
Попик С. (75)
Пресняков М. (82)
Прока Д. (107)
Прудкий О. (96), (155)
Рибачук І. (103)
Рижак В. (156)
Рижак Ю. (156)
Риженко С. (185)
Роговська Т. 76
Руденко С. (157)
Русіновський В. (101)
Рясніченко В. (80), (215)
Святенко О. (190)
Середняк А. (158)
Силкін Є. 137
Сиротенко С. (84), (159), (216)
Сірош О. (71)

Скіченко А. 254
Скічко В. 234
Скороход Л. І. 8 (упоряд.)
Скрипник В. 141
Скус О. (83)
Слабошпицький М. 2
Слісенко М. (80)
Смоляр О. (80)
Собченко О. (160–162)
Соколан Н. 68
Соколовська Л. А. 227
Сокуренько Р. (163)
Сологуб О. (164)
Старинець Н. 268
Степанов М. 229
Стешенко О. (107)
Столяр О. 79
Стригун В. (101)
Стригун Ю. 145, 167
Табурець І. 11
Тараненко О. (165)
Тарасова В. 201
Тарасюк О. (166)
Терещенко А. (82)
Терещенко В. (82)
Титаренко Л. 229
Тітаренко Ю. (254)
Ткаченко В. (194)
Туманова М. 154
Тьопенко В. (167)
Федоров Е. (83)
Фомічова Ю. 71, 226
Фролов М. (206)
Халупінський С. Є. 200
Харченко Ю. М. 8 (упоряд.)
Хижняк С. 162
Циганок О. (2), (226–230), (238)
Чабаненко М. А. (64–66), (224)
Черній О. (105)
Чернявський В. (168)
Черута В. (169)
Чех А. (170)
Чмихало І. 147
Чорній С. (104)
Чорномаз Р. 171
Чос В. 194
Чубатенко Р. (172)
Чупилка А. (82)
Шамрай В. (79), (173)
Шаповал О. (84), (216)
Шатайло О. 187
Шеремет Р. (174)
Шмиголь С. 90, 109
Шушківський А. І. 69
Щепак Є. 257
Щербатюк Н. 54
Щербатюк О. 46–47, 138, 253
Щербатюк Р. (175)
Щириця П. 2 (голов. ред.)
Юлкіна Л. 89, 98
Ялинчук Б. (75)
Янголь А. 231
Яременко С. В. (67–70)
Яшний Є. (104)

Список переглянутих і розписаних періодичних видань

Акцент	Понад Тікичем
Вечірні Черкаси	Світлий шлях
Вісник Золотоніщини	Сільські вісті
Голос України	7 днів Черкаси
День	Слово Просвіти
Залізнякові читання :	Сміла
краєзнавчий часопис	Смілянські обрії
Златокрай	Трибуна хлібороба
Катеринопільський вісник	Трудова слава
Козацький край	Україна молода
Корсунський часопис	Уманська зоря
Маньківські новини	Урядовий кур'єр
Надросся	Черкаський край
Народна армія	Чигиринські вісті
Нова Доба	Шевченків край
Нова молодь Черкащини	Шполянські вісті
Новий Дзвін	
Погляд часу	

Зміст

Від укладача	3
Черкащина тримає стрій	5
Черкащина в російсько-українській війні (2014–2023)	7
Краяни – на захисті України	10
Черкаські воїни – Герої України	10
Мужні й незламні захисники України	19
Жіноче обличчя війни	34
Військові капелани	34
Лікарі на війні	35
Данина пам'яті Героїв	36
Музеї	36
Пам'ятники	37
Меморіальні дошки	38
Вулиці, алеї	40
Героїчні будні волонтерів Черкащини	42
Допоміжні покажчики	
Іменний покажчик	48
Список переглянутих і розписаних періодичних видань	52

Бібліографічне видання

**БЕЗМЕЖНО МУЖНІ ТА СИЛЬНІ ДУХОМ:
ЧЕРКАЩАНИ НА ЗАХИСТІ УКРАЇНИ**

Бібліографічний покажчик

Укладачка **Н. В. Адешелідзе**

Відповідальна за випуск **Л. Д. Дядик**

Редакторка **О. І. Дяглюк**

—
Формат 60x84/16

Видавець і виготовлювач
Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка»,
вул. Байди-Вишневецького, 8, м. Черкаси, 18001

Підписано до друку 12.12. 2023. Тир. 50. Ксерокс ОУНБ
імені Тараса Шевченка